

Խմբագրական

ՍԱՐԴԱՐԱԿԱՏԻ ԶԱՆԳԵՐՈՒ ՄՇՏԱՀՈՒՆՉ ՂՕՂԱՆՋԸ...

Մեր նորագոյն պատմութեան ամենէն փառահեղ ու բախտորոշ էջերէն է Սարդարապատը, ուր մահու-կենաց եզրին հասած մեր ժողովուրդը, եղեռնազարկ ու արիւնաքամ, տուաւ իր ապրելու պատասխանը եւ վերահաստատեց իր գոյութեան իրաւունքը՝ իր պատմական տարածքի թէկուզ եւ մէկ տասներորդ տարածքին վրայ: Ան գուցէ եւ ամենէն վճռորոշն է, քանզի եթէ չըլլար Սարդարապատը, մեր դարաւոր ոսոխը վերջնականօրէն լուծած կ'ըլլար հայկական հարցը, ջնջելով հայկական վերջին հողակտորը եւ հայութեան վերջին մնացորդացը...

Արդարեւ, 22 Մայիս 1918-ին, թուրքը՝ կոտորելէ եւ հայրենագրկելէ ետք արեւմտահայութիւնը, անյագուրդ ու մոլեգնած, կու գար մեր ժողովուրդի միւս կէսին՝ արեւելեան հատուածին վրայ ալ, ամբողջացնելու համար իր հայաջինջ ծրագիրը եւ վերջակետ դնելու ազգային մեր գոյութեան: Այդ կը պահանջէր իր համաթուրանական երազը կամ ծրագիրը, որուն իրականացման ճանապարհին վրայ Հայաստանը սեպ էր աշխարհագրականօրէն թէ այլապէս...

Եւ ահա, լինել-չլինելու ճակատագրական այդ պահուն, կրկին հրաշափառ յառնեցին պատմութեան դարաւոր փորձութիւններով շիկացած հայութեան անմեռ ոգին, լինելու անկոտորում կամքը, եւ համայն հայ ժողովուրդը՝ երիտասարդ թէ ծեր, հոգեւորական թէ աշխարհական, շինական թէ մտաւորական, իր բոլոր հոսանքներով ու խաւերով, մէկ միասնական հարուածող բռունցք դարձած, ապաւինելով լոկ իր սեփական հաւաքական ուժին վրայ, հերոսաբար դեմ դրաւ թշնամիին՝ Սարդարապատի, Բաշ-Ապարանի եւ Ղարաքիլիսէի յաղթական հերոսամարտերուն մէջ: Սա այն դէպքն էր, որուն մասին այնքան դիպուկ է ըսուած. «Բռունցքը սեղմելու սահման ունի, որից յետոյ դառնում է քարի պէս ամուր: Սարդարապատում թուրքերը դեմ առան հայ ժողովուրդի քարի պէս սեղմուած բռունցքին»:

Եթէ Աւարայրի դաշտին վրայ, հայ ազգը աշխարհին ցոյց տուաւ որ ինք պատրաստ էր նահատակուելու յանուն հաւատի ու հայրենեաց, Սարդարապատի դաշտին վրայ՝ ան ապացուցեց որ կրնայ յաղթել ոչ թէ նահատակուելով, այլ նաեւ ֆիզիքապէս յաղթանակ տանելով ի պաշտպանութիւն հայրենեաց հողին եւ յարատեւելու իր անբռնաբարելի իրաւունքին: Այստեղ արդէն, նահատակութիւնը իմաստ ալ չէր ունենար, քանզի նահատակութենէն ետք՝ ո՛չ հայ կը մնար, ո՛չ ալ Հայաստան:

Հրամայական ու վճռորոշ էր կռուի՛լ ու յաղթե՛լ:

Եւ այսպէս, հաւաքական վիթխարի ու վճռական ճիգերու միասնական թափով, հայուրեան ահեղ բռունցքը յաղթեց, ետ մղելով թշնամիին յառաջխաղացումը: Հերոսամարտին սրտեռանդն մասնակից Գարեգին Եպիսկոպոս Յովսէփեանց իր հայրենասիրական ճառին մէջ ճշմարտացիօրէն պիտի ըսէր. «Պատմութիւնը գիտի՞ նման ուրիշ օրինակ, որ մահուան դուռը հասած փոքրաքանակ մի ազգ յանկարծ ոտքի կանգնի, յաղթի մեծաթիւ ու զինավառ թշնամուն, նրանից ետ խլի իր գոյատեւելու իրաւունքը» (Սարգարապատ Բ. Հատոր, Բագրատ Ուլուբաբեան):

Ահա թէ ինչո՛ւ Մայր Հայաստանի հողին վրայ, Արարատի վեհափառ հայեացքին դիմաց, շքեղօրէն կը բարձրանայ Սարգարապատի հերոսամարտին ու անոր անմահ հերոսներուն նուիրուած հոյակերտ յուշահամալիրը, որպէս մեր ժողովուրդի երախտագիտութեան վառ արտայայտութիւն, ապրող ու ապրեցնող յիշատակ, ներշնչարան նորանոր սխրագործութեանց...:

Սարգարապատը դուռը բացաւ նորանոր Սարգարապատներու՝ հայրենական պատերազմի մէջ, Արցախի ազատագրութեան հերոսամարտերուն, որոնց պիտի յաջորդէն նորանոր յաղթանակներ՝ մեր Մեծ Երագի ճամբուն վրայ....

Այսօր Սարգարապատը յուշարարն ու պատգամն է, առաջին հերթին, համայն հայուրեան ուժերու միասնականութեան եւ բռունցքաւորումի հրամայականին՝ յատկապէս մեր ժամանակներու մարտահրաւերներուն դէմ յանդիման եւ կեանքի կոչելու համար համահայկական մեր գերագոյն շահերու հետապնդումը, որոնց ամենէն էականը՝ մեր անկախ հանրապետութեան եւ ազատագրուած Արցախի ամրապնդումն ու շէնացումն է: Մենք պիտի չմոռնանք երբե՛ք որ մեր ոտխիւն համար համաթուրանական երագն ու բաղձանքը միշտ ալ կը մնան այժմեական ինդիոյ անոր քաղաքական օրակարգին վրայ: Վկայ՝ այսօրուան Թուրքիոյ բարձրագոյն իշխանութեան կողմէ տեւաբար հնչող լոզունգը, ինչ կը վերաբերի Թուրքիոյ եւ Ատրպէյճանի՝ «Մենք մէկ ազգ ենք եւ երկու պետութիւն...»: Վկայ՝ վերջինիս յարձակողապաշտ քաղաքականութիւնը Արցախի նկատմամբ եւ ընդհանրապէս: Ակնյայտ իրողութիւնն է որ Թուրքիա եւ Ատրպէյճան կը միտին շնչահեղձ ընելու Հայաստանն ու Արցախը, տկարացնել զանոնք տնտեսապէս, քաղաքականօրէն, բարոյապէս ալ...:

Սարգարապատը յուշարարն է այն ազգային-պետական մտածողութեան ու գործելակերպին, որ կ'ենթադրէ վեր ելլել զգացական հայրենասիրութեան մթնոլորտէն եւ սթափ հայեացքով ու վերլուծական կշռադատութեամբ քննարկել համահայկական լինելութեան հիմնախնդիրները, կարելորն ու էականը զատորոշելով երկրորդականէն, ընդհանրականը՝ հատուածականէն, ազգային-քաղաքականը՝ կուսակցական նեղ

մտածելակերպէն, Հայաստանի Հանրապետութենէն ներս եւ սփիւռքի կամ սփիւռքներու կեանքէն ներս:

Սարդարապատը կը պատգամէ որ ա՛լ դադրելու ենք մեր փրկութիւնը յուսալէ ա՛յս կամ ա՛յն արտաքին ուժէն՝ ապաւինողական ստրկամիտ մտայնութեամբ: Մեր հաւաքական, համընդհանուր կամքին, համակարգուած ճիգերուն մէջ պիտի փնտռենք մեր հաւաքական ուժը, ազգային մեր երազներուն եւ նպատակներուն հասնելու յոյսն ու հաւատքը, մեր փրկութեան բանալին: Հայաստան-Արցախ-Սփիւռք միասնական այդ ուժը մշակելու, զօրացնելու եւ արժանապատուութեամբ կոթողելու ճակատագրական հրամայականին առջեւ կը գտնուինք ազգովին, հաւատարիմ Սարդարապատեան ոգիին, անկէ բխող անմոռանալի դասին.....: Սա կը պարտաւորեցնէ որ մենք՝ Հայաստան-Արցախ-Սփիւռքներ դառնալու ենք մէկ, միասնական ազգ-բանակ, բառիս բարոյական, հոգեւոր, տնտեսական, կազմակերպչական եւ քաղաքական, ռազմական առումներով:

Սարդարապատեան հաւաքական կամքի աշտարակումով, համահայկական միասնական ուժի յայտնաբերումով եւ արդիւնաւորումով՝ մենք վստահաբար կրնանք յաջողութեամբ դիմագրաւել մեր դէմ ծառացող մարտահրաւերները, հզօրացնել մեր երկիրը, կասեցնել արտագաղթի տիտղոս արիւնահոսումը, եւ հասնիլ ազգային մեր մեծ Երազին՝ Հայաստան-Արցախ-Սփիւռք:

Պիտի լսե՛նք Սարդարապատեան զանգերու մշտահունչ ղօղանջը ազգային արթնութեան եւ միասնութեան հրամայականի:

ԵՐԱՆ ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆ

Կիպրահայ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՑԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԵԱՆ 102-ՐԴ ՏԱՐԵԼԻՑԻ ՈԳԵԿՈՉՈՒՄ ԿԻՊՐՈՍԻ ՄԷՋ

Կիպրահայութիւնը՝ մէկ սիրտ, մէկ հոգի, միացած հոգեւին ամբողջ հայութեան հետ՝ հայրենիքի, Արցախի եւ ի սփիւռս աշխարհի, ոգեկոչեց հայկական Ցեղասպանութեան 102-րդ տարելիցը, խոնարհելով մեր մէկ ու կէս միլիոն սուրբ նահատակներու յիշատակին...ուր « սրտերը քովէ-քով եղան մէկ խորան...», խորան՝ խունկ ու աղօթքի, խորան՝ ոգեկոչումի...այլեւ իմաստնութեան, պահանջատիրական պայքարի

վերանորոգման: Խորան՝ նորոգ ուխտի, հասնելու մեր վախճանական նպատակին՝ մէկ ամբողջական հայութեան եւ մէկ ամբողջական Հայաստանին

Ոգեկոչման յայտագիրը ընդգրկեց մասնաւորաբար հետեւեալ ձեռնարկները.-

Շաբաթ 22 Ապրիլ 2017-ին, յետմիջօրէի ժամերուն՝ Նարեկ վարժարանի սրահին մէջ, բազմաթիւ պարման-պարմանուհիներ, երիտասարդներ արեան տըչութիւն կատարեցին ի յիշատակ մեր մէկ ու կէս միլիոն նահատակներուն:

Կիրակի 23 Ապրիլին, առաւօտեան ժամը 9:30-ին, Ս. Պատարագ մատուցուեցաւ Ս. Աստուածածին Մայր եկեղեցւոյ մէջ, ի ներկայութեան բազմաթիւ հաւատացեալներու, յարգելու համար յիշատակը մեր սրբադասեալ նահատակներուն: Պատարագը մատոյց եւ եւ օրուն պատգամը փոխանցեց Թեմիս Կաթ. Փոխ. Տէր Խորէն Արք. Տորդամաճեան:

Սրբազան Հայրը իր իմաստալից պատգամի խորհրդածութեան առանցքը դարձուց Յովհաննէս Շիրազի ճշմարիտ եւ մարգարեաշունչ տողերը՝ «Մենք խաղաղ էինք մեր լեռների պէս, Դուք հողմերի պէս խուժեցիք վայրագ...Բայց մենք խաղաղ ենք մեր լեռների պէս, Դուք հողմերի պէս կը կորչիք վայրագ»: Ապա ան անդրադարձաւ 1915 թուականի մեր սհաւոր կորուստներուն մասին, զոր ոչ մէկ մարդկային ուղեղ պիտի կարենար ըմբռնել ու հասկնալ, քանզի՝ անկախ մեր մէկ ու կէս միլիոն նահատակներէն ու մէկ միլիոն տեղահանուած ժողովուրդէն, մենք կորսնցուցինք նաեւ մեր հոգեւոր-մշակութային դարաւոր եւ անգնահատելի գանձերը, որոնք ոչնչացուեցան Թալէաթներու եւ Էսվերներու կառավարութեան ի գործ դրած հայաջինջ քաղաքականութեամբ...քաղաքականութիւն՝ որ դեռ վերջերս, Նշեց ան, անցեալ Ապրիլին անգամ մը եւս կը փորձուէր իրականութիւն դառնալ ազերիներու ձեռամբ, որոնք յարձակելով Արցախեան աշխարհի Թալիշ գիւղին վրայ, գազանաբար բռնաբարեցին մամիկներ, գլխատեցին ծերեր, անդամահատեցին, ականջներ կտրեցին...ցոյց տալով որ ոչինչ փոխուած է ցեղասպանութեան օրերէն...: Բայց, ընդգծեց Սրբազանը, հայութիւնը հիմա ունի ազատ եւ անկախ հայրենիք, մարտունակ բանակ եւ քաջարի զինուորներ, որոնք պատրաստ եղան եւ կը շարունակեն ըլլալ՝ իրենց կեանքի գնով, պաշտպանելու հայրենական սահմանները: Ան կարեւորեց «Վասն հաւատոյ եւ վասն

հայրենեաց» ապրելու եւ ի պահանջել հարկին նահատակուելու ոգին, որ կու գայ Յայկ նահապետի, Վարդաններու օրինակէն եւ կը հասնի մեր օրերուն: Սրբազան Յայր կոչ ըրաւ հաւատարիմ մնալու մեր նահատակներու կտակին, շէշտելով յատկապէս հայութեան միաւորուելու հրամայականը, որ կարենանք ձեռք-ձեռքի, միասնաբար պայքարիլ հայ դատի պահանջատիրութեան գծով մինչեւ հատուցում եւ վերջնական յաղթանակ, վեր ելլելով ներքին, երբեմն ճղճիմ նկատառումներէ եւ հաշիւներէ....միաւորուելու յանուն արդարութեան վերականգնումին, յանուն Արցախի ազատագրութեան, յանուն մեր ժողովուրդի վերելքին, ազգին ու եկեղեցիին, յանուն մեր հայրենիքի վերաշինութեան:

Յայկական ցեղասպանութեան 102-րդ տարելիցի ոգեկոչման Կիպրոսի գլխաւոր ձեռնարկը տեղի ունեցաւ Կիրակի, 23 Ապրիլ 2017-ին, կ. Ե. Ժամը 5:30-էն սկսեալ, երբ քայլարշաւը սկիզբ առաւ Նիկոսիոյ «Չինա Կանթեր» փողոցէն, որուն յետոյ միացաւ հոծ բազմութեան քայլարշաւը՝ Արմենիաս պողոտայէն մինչեւ Նահատակաց յուշարձան, գլխաւորութեամբ Պետ. Ներկ. Տիար Վարդգէս Մահտեսեանի, Թեմական եւ Վարչական մարմիններու ներկայացուցիչներու, Ցեղասպանութեան Ոգեկոչման Կիպրոսի Յանձնախումբի անդամներու, որոնց կը հետեւէր հոծ բազմութիւն մը, ուր ուշագրաւ էր հայ սկաւտներու, երիտասարդներու աշխոյժ մասնակցութիւնը՝ դրօշակներու եւ պաստառներու ուղեկցութեամբ:

Ժամը 7:30-ին, բոլոր մասնակիցները համախմբուեցան Նիկոսիոյ Նահատակաց յուշակոթողին առջեւ, ուր տեղի ունեցաւ Ոգեկոչման ձեռնարկը, ներկայութեամբ

պետական բարձրաստիճան անձնաւորութիւններու, կուսակցապետերու, խորհրդարանականներու, բանակի հրամանատարներու, կիպրահայ թեմական-վարչական, կրթական եւ ազգային այլ մարմիններու անդամներու, կիպրահայ եւ կիպրացի յոյն հանրութեան հոծ բազմութեան:

Թեմիս Կաթ. Փոխ. Գերաշնորհ Տէր Խորէն Արք. Տողրամաճեան իր խօսքին մէջ յատկապէս ըսաւ, թէ այսօր՝ հարիւր երկու տարի ետք, մենք չենք մոռցած մեր նահատակները, չենք մոռցած Ապրիլ 24-ը որ մեզի հասած է մեր մեծ հայրերէն, մեծ մայրերէն որպէս կտակ, որպէս ժառանգ, եւ մեզմէ իւրաքանչիւրը դաստիարակուած է այդ ոգիով....«Մենք եկած ենք ըսելու թուրքին որ մենք կանք ու կը մնանք, որ մենք չենք մոռնար մեր նահատակներուն կտակը, որ մենք արդար հատուցում կը պահանջենք, պահանջատէրն ենք մեր իրաւունքներուն» եւ շարունակեց....Մենք կու գանք ըսելու որ մենք միացած ենք ամբողջ հայութեամբ՝ Մայր Յայաստանէն մինչեւ Արցախ եւ Սփիւռքի բոլոր գաղթօճախները, որպէս մէկ ազգ, քանզի միայն միաւորուած ազգն է որ կը հասնի յաղթանակի:..

«Մենք հպարտ ենք այսօր, որ ունինք ազատ եւ անկախ հայրենիք, հպարտ ենք որ ունինք հայկական բանակ», որ համայն հայութեան զօրակցութեամբ, դեռ անցեալ Ապրիլին, շէշտեց ան, կրցաւ քաջաբար դէմ դնել թշնամի ագերիին, որ կը փորձէր կատարել երկրորդ ցեղասպանութիւն մը....կրցաւ պաշտպանել հայրենեաց սահմանները: «Մենք եկած ենք ըսելու թուրքին, որ ան նոյնը կը մնայ այսօր ալ, նոյն ցեղասպանն ու ջարդարարը»,

հայկական ցեղասպանութենէն հարիւր եւ երկու տարիներ ետք: «Իսկ մենք փոխուած ենք, որովհետեւ մենք կը հաւատանք յարութեան, մենք յաղթած ենք» եւ աւելցուց, որ՝ ձեռք-ձեռքի տուած, մենք կ'ուխտենք որ պիտի քալենք դէպի վերջնական յաղթանակ, դէպի մեր արդար իրաւունքներու ձեռքբերման արշալոյսը:

Կիպրոսի Համալսարանի Ռեքթոր՝ Տիար Կոնստանտինոս Խրիստոֆիտիս շեշտեց որ հայկական Ցեղասպանութեան ոգեկոչումը Էականօրէն մարդկային իրաւանց, մարդկային կեանքի, մարդկային այլազանութեան հանդէպ յարգանքի արտայայտութիւն է...: Ան անդրադարձաւ հայկական ցեղասպանութեան բնոյթին, որ ազգի մը ծրագրաւորուած բնաջնջումի պատկերն է, սկսեալ 1890-ական թուականներու կոտորածներէն, որոնց զոհ գացին շուրջ 300,000 հայեր, անցնելով 1909-ի Կիլիկիոյ ջարդերէն, որոնց զոհ գացին աւելի քան 30,000 հայեր եւ հասնելով 1915-ի Ցեղասպանութեան: Ան ընդգծեց որ Թուրքիոյ ձեռքերը արիւնով են ներկուած եւ պատմութիւնը անպայմանօրէն պիտի գայ վերահաստատելու արդարութիւնը:

Յարգելի բանախօսը մեջբերեց Անաթոլ Ֆրանսի խօսքերը, արտասանուած 1916-ին. «Հայաստանը կը մեռնի, բայց ան յարութիւն պիտի առնէ..., եւ աւելցուց. «Ազգ մը որ չուզեր մեռնիլ, չի՛ մեռնիր»:

Ան եզրափակեց իր բովանդակայից խօսքը ըսելով. «Մի մոռնաք որ գիշերուան մութը ամենէն շատ կը խտանայ մասնաւորաբար արշալոյսէն առաջ, նախքան լուսաբացը...»:

Կիպրահայ համայնքի Պետական Ներկայացուցիչ Տիար Վարդգէս Մահտեսեան իր խօսքին մեջ անդրադարձաւ Թուրքիոյ հայասպանութեան հանգրուաններուն՝ 1890-ական թուականներէն սկսեալ, անցնելով 1909-ի Կիլիկիոյ ջարդերուն, հասնելով 1915-1923 թուականներուն կատարուած հայասպանութեան, որուն զոհ գացին մէկ ու կէս միլիոն հայեր, շուրջ ութը հարիւր հազար ալ տեղահան եղան, քշուելով աշխարհի չորս ծագերը: Յարդ, նշեց ան, քանութեւ երկիրներ, Ամերիկայ Միացեալ Նահանգներէն յիսունէն քառասունհինգը եւ աշխարհի բազմաթիւ խորհրդարաններ պաշտօնական ճանաչում տուած են հայկական ցեղասպանութեան, եւ կոչ ըրաւ որ հզօր գերտերութիւններ անհրաժեշտ ճնշում բանեցնեն Թուրքիոյ վրայ, որ ան ընդունի իր եղեռնագործութիւնը եւ պաշտօնապէս ճանչնայ հայկական ցեղասպանութիւնը:

Պրն. Մահտեսեան խորին երախտագիտութիւն յայտնեց Կիպրոսի կառավարութեան, որ ոչ միայն պաշտօնապէս ճանչցած է հայկական ցեղասպանութիւնը, այլեւ հայկական ցեղասպանութեան հարիւրամեակի ծիրէն ներս, Մելգոնեան Կրթ. Հաստատութեան առաջին որբերը պատկերող դրոշմաթուղթեր հրապարակեց 2015-ին ի ցոյց աշխարհին եւ հայկական Ցեղասպանութեան ժխտումը քրեօրէն պատժելի արարք համարելու օրինագիծ ընդունեց, միշտ ցուցաբերելով իր զօրակցութիւնը հայկական ցեղասպանութեան ճանաչումին եւ դատապարտումին, ինչպէս նաեւ համայն հայութեան:

Ոգեկոչման աւարտին, Ս. Աստուածածին Մայր Եկեղեցւոյ երգչախումբը, ղեկավարութեամբ Տիկ. Նառա Սարդարեանի, կատարեց ազգային-հայրենասիրական երգերու փունջ մը, ինչ որ հայաշունչ իւրայատուկ մթնոլորտ մը փոխանցեց ոգեկոչման ձեռնարկին:

Հուսկ, յուշակոթողին ծաղկեպսակներ զետեղեցին պետական պաշտօնական անձնաւորութիւններ, ինչպէս նաեւ կիպրահայ կեանքի ազգային-եկեղեցական կառոյցները ներկայացնող անձինք:

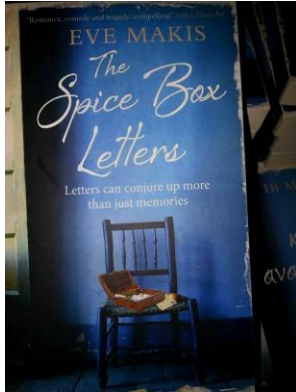
Շաբաթ, 29 Ապրիլին, Պաֆոս քաղաքին մէջ, պաշտօնական բացումը կատարուեցաւ ձեռակերտ խաչքարի ի յիշատակ մեր բիւրաւոր նահատակներուն: Բացումը կատարեցին կիպրահայ համայնքի Պետական Ներկայացուցիչ Տիար Վարդգէս Մահտեսեան եւ Պաֆոսի քաղաքապետ Տիար Ֆետոնաս Ֆետոնոս: Խաչքարի օծման արարողութիւնը կատարեց Կաթ. Փոխ. Տէր Խորէն Արք. Տողրամաճեան, որ օրուան խորհուրդը վեր արնելով շեշտեց յատկապէս որ սոյն խաչքարը յուշարարն է հայ ժողովուրդի ստեղծագործ, շինարար երթին, հայ եւ կիպրացի ժողովուրդին միասնական ջանքերուն մինչեւ Կիպրոսի եւ Հայաստանի վերջնական յաղթանակը:

Եւ այսպէս, ոգեկոչման այս հոգեպարար եւ բովանդակալից ձեռնարկներով, Կիպրահայութիւնը անգամ մը եւս վերանորոգեց իր սրբազան ուխտը՝ հաւատարիմ մնալու Ապրիլեան նահատակներու կտակին եւ հետապնդելու իր Պահանջատիրութեան արդար դատը:

Ազատ Խօսք

Կիպրահայ

ՀԱՆՐԱՅԱՅՏ ԳՐՈՂ ԻՎ ՄԱՔԻՍ ՆԻԿՈՍԻՈՅ ՀԲԸՄ-Ի ԱԿՈՒՄԲԻՆ ՄԷՋ

Երեքշաբթի, 2 Մայիս 2017-ին, երեկոյեան ժամը 7:30-ին, Զ.Բ.Ը.Միութեան Նիկոսիոյ Մասնաճիւղի ակումբը հիւրընկալեց՝ Բրիտանիոյ Նոթթինկիւմ քաղաքին մէջ ծնած ու մեծցած, բնիկ կիպրացի, բազմաթիւ գիրքերու հեղինակ, Տիկ. Իվ Մաքիսը, որուն վերջին գիրքի՝ 'The Spice Box Letters' խորագրեալ, գլխաւոր առանցքը հայկական Տեղասպանութիւնն է, ինչպէս նաեւ՝ անկէ վերապրողներուն կեանքը: Գիրքը լայն ժողովրդականութիւն նուաճած է՝ քննադատներու եւ ընթերցողներու լայն շրջանակին մօտ, շնորհիւ իր ժամանակակից արձակի հետաքրքրական ոճին եւ բովանդակութեան: Անիկա արդէն իսկ ցարդ թարգմանուած է չորս լեզուներու: Աւելցնենք որ Իվ Մաքիս հեղինակն է նաեւ լայնօրէն ճանաչուած հետեւեալ գիրքերու.

«Eat, Drink and Be Married», «The Mother-in-Law», «The Land of the Golden Apple» եւ այլ: Վերջին գիրքին հիման վրայ նկարահանուած ֆիլմը՝ «Boy on the Bridge» անուան տակ, շուտով պիտի ցուցադրուի Կիպրոսի մէջ, Մայիս ամսուան ընթացքին:

Լոնտոնաբնակ Օրդ. Թաթիանա Տէր Աւետիսեան, որ աշխուժօրէն ներգրաւուած է լոնտոնահայ համայնքի մշակութային-բարեսիրական գործունեութեանց մէջ, մասնաւորաբար ԶԶ դեսպանութեան աշխատանքներու ծիրէն ներս, գեղեցիկ գաղափարն ու նախաձեռնութիւնը ունեցեր էր Կիպրոս հրաւիրելու տաղանդաւոր գրող Իվ Մաքիսը, զայն ծանօթացնելու Կիպրոսի հայ եւ յոյն հասարակութեան եւ նպաստելու համար որ հայկական ցեղասպանութեան հետ առնչուած իր գիրքը՝ The Spice Box Letters, լայն ճանաչում եւ տարածում գտնէր Կիպրոսի մէջ եւս: Այս յոյժ կարեւոր ձեռնարկին գլխաւոր կազմակերպողը հանդիսացաւ իր մայրը՝ Տիկ. Գայիանէ Տէր Աւետիսեան, որ գործօն անդամն ու աշխոյժ մասնակիցն է Կիպրոսի բարեսիրական կառոյցներու եւ անոնց գործունեութեան:

Ներկայ էին յատկապէս Վսեմափայլ Տիկ. Ֆոթինի Փափատոփուլոս, (նախկին նախագահ Թասոս Փափատոփուլոսի տիկինը եւ հանրայայտ հասարակական գործիչ), Կիպրոսի խորհրդարանի բազմաթիւ անդամներ, բարձրաստիճան հիւրեր, հայ եւ յոյն հանրութեան ընտրանի մը:

Բացման եւ բարի գալուստի ջերմ խօսք արտասանեց Օրդ. Թաթիանա Տէր Աւետիսեան, ողջունելով օրուան հիւրը եւ ներկաները, անդրադառնալով հեղինակին հետ իր հանդիպման եւ ձեռնարկին մասին իր մտայղացման մասին: Ան յատուկ շնորհակալութիւն յայտնեց օրուան զեկուցաբերներուն, Հայկական Բարեգործական Ընդհանուր Միութեան Նիկոսիոյ վարչութեան՝ սրահի տրամադրութեան համար, Տիկ. Գայիանէ Տէր Աւետիսեանին՝ ձեռնարկը կազմակերպելուն համար, ինչպէս նաեւ՝ «Մուֆլոն» գրատան, «Մաքքաս» գինետան եւ Café la Mode Cyprus-ին, առանց որոնց, ըսաւ ան, կարելի պիտի չըլլար կազմակերպել մշակութային երեկոն: Ապա ան բեմ հրաւիրեց Կիպրոսի խորհրդարանի

յայտնի անդամ Տիկ. Սթեյլա Զիրիաքիտիսը, որ ներկայացնէ «The Spice Box Letters» գիրքը ներկաներուն:

Տիկ. Զիրիաքիտիս՝ իր սրտի խօսքին մէջ, բարձր արժեւորեց գիրքի հաղորդական, ջերմ ոճը, որուն շնորհիւ հեղինակը կրցեր էր հայկական ցեղասպանութեան խիստ ողբերգական իրադարձութիւնը ներկայացնել մատչելի կերպով, անոր հետ միախառնելով իր զուարթամտութիւնը, հայկական խոհանոցի ուրոյն բուրմուկը, համն ու հոտը, որոնք, ըսաւ ան, կարծէք կը ներթափանցեն հոգիէդ ներս, կը համակեն ամբողջ էութիւնդ, գիրքը ծայրէ ծայր մէկ շունչով կարդալու չափ...: Յարգելի խորհրդարանականը կարեւորեց հայկական ցեղասպանութեան լայն ճանաչման հրամայականը բոլոր երկիրներու կողմէ, ընդգծեց նաեւ մշակոյթներու մերձեցման, մշակոյթներու այլազանութեան յարգանքի խիստ էական անհրաժեշտութիւնը Կիպրոսի մէջ թէ այլուր: Տիկ. Զիրիաքիտիս՝ գնահատելով նշեալ գիրքին մեծ հետաքրքրականութիւնը, նշեց որ ինք նախապէս ծրագրեր էր գիրքը առարկայականօրէն ներկայացնել, բայց քանի մը տասնեակ էջեր կարդալէ եւ գրառումներ ընելէ ետք՝ անդրադարձեր էր, որ այս գիրքը պիտի կարդացուէր մէկ անգամէն, որպէսզի ան կարենար ներծծուիլ բոլոր բջիջներէդ, ներս, կարենար խորապէս եւ անմիջականօրէն թափանցել սիրտէդ եւ հոգիէդ, ներս, առանց գրառումներ ընելու միջամտութեան...Եւ աւելցուց, որ իր ընթերցումը խորապէս ներագոյած էր իր սրտին եւ իր խօսքն ալ կը բխէր արդէն իր սրտէն եւ գերազանցօրէն սրտի խօսք էր...

Երկրորդ խօսք առնողը եղաւ՝ Նարեկ հայկական վարժարաններու բազմամեայ տնօրէն, վաստակաւոր կրթական մշակ եւ արուեստագետ, Պրն Վարդան Թաշճեան, որ ներկայացուց իր հանդիպումը հեղինակին հետ, որ՝ հայութեան եւ հայկական հարցին մասին իր տքնաջան պրպտումներու եւ հետազօտութեանց ծիրէն ներս, դիմեր էր նաեւ իրեն՝ իր «հարցումներու տարափով»...: Պրն. Թաշճեան ըսաւ թէ ինք սիրայօժար կերպով օգնած էր հեղինակին անհրաժեշտ տեղեկութիւններ տալով հայութեան եւ հայկական ցեղասպանութեան մասին՝ թէ՛ իր հանդիպումին ընթացքին, թէ՛ ալ հեռաձայնով կամ նամակագրութեամբ, իր հնարաւորութեանց սահմանին մէջ: Ան բարձր արժեւորեց գիրքը, անոր գեղեցիկ ոճը, ինչ որ հնարաւորութիւն պիտի ընձեռէր որ ան լայն տարածում գտնէր ընթերցող հասարակութեան մօտ:

Խօսք առաւ նաեւ հեղինակը՝ Տիկ. Իվ Մաքիս, որ պատկան անձանց շնորհակալութիւն յայտնելէ ետք, բացայայտեց իր տեսակ մը ճանապարհորդութիւնը հայոց պատմութեան ու մշակոյթի, հայկական ցեղասպանութեան բնագաւառներէն ներս, իր դիմագրաւած բազում դժուարութիւնները այդ գծով, պատմեց՝ վերապրող անձանց հետ իր հանդիպումներուն մասին, ինչ որ լաւատեսութեան եւ զուարթամտութեան երանգ մը պիտի տար իր գիրքին, քանզի վերջինները պահեր էին դեռ վերապրելու եւ այդ մեծ ողբերգութիւնը յարթահարելու իրենց կամքն ու տոկունութիւնը, իրենց բարութիւնը...: Ան պատմեց նաեւ գիրքի հրատարակութեան հարցով՝ իր դիմագրաւած խոչընդոտները, զորս կրցեր էր յարթահարել շնորհիւ իր յամառ ու հետեւողական ջանքերուն: Ան ընդգծեց որ հակառակ բոլոր դժուարութիւններուն, հայկական ցեղասպանութեան, հայկական մշակոյթի, կենցաղի, ապրելակերպի տարրերը իր սիրտը գրաւեր էին առաջին օրէն որ ինք մօտեցեր էր նիւթին, բացայայտելով իր ջերմ վերաբերմունքը հայութեան եւ անոր դատին...

Հուսկ, Գալայճեան Հիմնադրամին կողմէ խօսք առաւ Պրն. Տիգրան Գալայճեան, որ իր գնահատանքի ջերմ խօսքէն ետք, պարգեւատրեց Տիկ. Իվ Մաքիսը՝ Հայաստանի Հանրապետութեան Ցեղասպանութեան թանգարանի տնօրէն Պրն. Հայկ Տէմոյեանի տրամադրած «Օրօրա Մարտիկանեան ոսկեմետալ»ով առ ի գնահատանք եւ երախտագիտութիւն անոր տարած հայանուէր աշխատանքին ի նպաստ հայկական ցեղասպանութեան ճանաչումին եւ հայ Դատին, եւ մասնաւորաբար՝ իր կարեւոր ներդրումին, հայկական ցեղասպանութիւնը աշխարհի լայն ճանաչողութեան առարկայ դարձնելու ուղղութեամբ:

Հիւրասիրութեան սեղաններուն շուրջ, ներկաները դեռ երկար յամեցան՝ իրենց խանդավառութիւնը բաժնելու հեղինակին եւ իրարու հետ: Գիրքէն օրինակներ լայնօրէն վաճառուեցան «Մուֆլոն» գրատան ներկայացուցիչ Տիկ. Ռութ Քէշիշեանի միջոցով:

Յոյժ գնահատելի եւ ծափահարելի ձեռնարկ մը՝ արդարեւ, որ օգտակար ներդրում մըն է հայկական հարցի տարածման եւ մեր Պահանջատիրութեան ուղղութեամբ:

ԵՐԱՆ ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆ

Կիպրահայ

ԿԻՊՐԱՀԱՅ ՆԿԱՐՉՈՒՇԻ ԱԶՆԻՒ ՓԱՓԱԶԵԱՆԻ ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԵՍԸ

26 Ապրիլ 2017-ին, Նիկոսիոյ «Կլորիա» ցուցասրահին մէջ՝ բացումն էր կիպրահայ նկարչուհի Ազնիւ Փափազեանի արուեստի գործերուն: Հրավառութիւն մը՝ վառ թէ մեղմ գոյներու, երփներանգ երանգներու, գիծերու, պատկերներու... որոնց ներշնչման աղբիւրը արուեստագետը շրջապատող աշխարհն է, բնութեան տարրերէն մինչեւ մարդիկ, բնութեան տեսարաններէն մինչեւ ամենէն համեստ ծաղիկն ու խոտը, ծառն ու տերեւը, պտուղն ու քարը, մոմն ու պուպրիկը, խեցին ու պղպեղը, դափաման ու փուչիկը..., եւ տակաւին՝ նուռն ու խաչքարը, հայ եկեղեցին ու Արարատը..., որոնք նոր կեանք

առած կը վերստեղծուին, կը համադրուին իր վրձինի կամ մատիտի հմուտ հարուածներուն տակ, կը դառնան լուսաճառագ պաստառ, ըսելիք ունեցող նկար, կրելով ցոլանքը իր հոգւոյն, թրթիռը իր սրտին, իր ներքին լոյսն ու ճառագայթը...

Արուեստասէր հոծ բազմութիւն մը խոշուէր էր «Կլորիա» ցուցասրահին մէջ, պաշտօնական բացումի նշեալ ժամէն շատ առաջ, վայելելու արուեստի մաքուր ու անապական օդը, ազնիւ եւ ազնուացնող ճաշակը: Ներկայ էին Կիպրոսի Թեմի Կաթ. Փոխ. Գերաշնորհ Տէր Խորէն Արք. Տողրամաճեան, Կիպրահայ Պետական Ներկայացուցիչ Տէր եւ Տիկ, Վարդգես Մահտեսեան, ազգային մարմիններու ներկայացուցիչներ, մամուլի ներկայացուցիչներ եւ հայ, յոյն մարդաշատ գեղարուեստասէր հանրութիւն մը:

Կիպրայոյն յայտնի նկարիչ Անտրէաս Խարալամպուս՝ իր բովանդակայից խօսքին մէջ, ներկայացուց Ազնիւ Փափազեան նկարչուհիին անցած ճանապարհը եւ բարձր արժեւորեց անոր արուեստը: Ան յատկապէս ըսաւ. «Ազնիւը ծնած է հայ ծնողներէ... Հայրը՝ Կարապետ Փափազեան, յայտնի ուսուցիչ էր եւ մտաւորական, իր նախնիները կու գան Պուրսայէն, անոնք արուեստի եւ մշակոյթի բնագաւառի մարդիկ են եղած, որոնց շունչը փոխանցուած է իրեն որոշապէս: Ան շրջանաւարտ է Մելգոնեան Կրթական Հաստատութենէ: Բարձրագոյն ուսումը ստացած է Պէյրութի Ամերիկեան համալսարանին մէջ, հետեւելով առեւտրական ճիւղին եւ ստանալով համապատասխան Մագիստրոսի վկայական:

1980-ական թուականներու սկիզբը, ան սկսաւ հետեւիլ արուեստի դասընթացներու իմ Արուեստի Դպրոցիս մէջ, սկիզբէն իսկ ցուցաբերելով բժախնդիր լրջութիւն արուեստի նկատմամբ: Անցնող ժամանակին հետ, յայտնի դարձաւ որ արուեստը տիրական տեղ պիտի գրաւեր իր համակ կեանքին մէջ: Ան իր ամբողջական ուշադրութիւնն ու ներուժը նուիրած է անոր: Ազնիւ Փափազեանի արուեստը կը կրէ յատկապէս հայ երկու մեծ արուեստագետներու՝ Մարտիրոս Սարեանի եւ Մինաս Աւետիսեանի ազդեցութիւնը, հայկական բարձր մշակոյթի դրոշմը...

Ազնիւ Փափագեանի ոճը կարելի է բնութագրել որպէս արտայայտչապաշտ՝ լայն տարածքի վրայ, «Ֆիկիւրաթիվ»էն մինչեւ վերացական:

Յուցահանդէսին ցուցադրուած են իր վերջին տասնըմէկ տարիներու աշխատանքը՝ շուրջ 110 գործեր, որոնք կ'ընդգրկեն դիմանկարներ, բնանկարներ, ծովանկարներ, կեանքի պատկերներ, «Նաթիւր մորթ», տարբեր եւ բազմատեսակ համադրութիւններ...Իր նիւթերն են՝ իւղաներկ, աքրիլիկ, մատիտաներկ, ածխաներկ, չիւսական մելան, գրիչ, գունաւոր մատիտ, ջրաներկ, կուաշ, թուղթ, կտաւ եւ այլ:

Ազնիւ Փափագեան ցարդ ցուցահանդէսով հանդէս եկած է Երեւանի մէջ, Նիկոսիոյ մէջ, մաս առած է խմբային բազում ցուցահանդէսներու, այս ցուցահանդէսը ըլլալով իր անհատական երրորդ ցուցահանդէսը...»: Յարգելի նկարիչը իր խօսքը աւարտեց, ըսելով. «Ես կը մաղթեմ որ Ազնիւ Փափագեան շարունակէ ստեղծագործել եւ գեղարուեստական բերկրանք պատճառել մեզի եւ աշխարհին»:

Այնուհետեւ, Տէր Խորէն Արքեպիսկոպոս Տողրամաճեան ողջոյնի եւ գնահատանքի ջերմ խօսքով շնորհաւորեց նկարչուհի Ազնիւ Փափագեանը եւ մաղթեց որ ան շարունակէ ստեղծագործել եւ գեղարուեստական ուրախութիւն պատճառել բոլորին:

Ներկաները, այնուհետեւ, պատկեր առ պատկեր եւ պաստառ առ պաստառ, շրջեցան ցուցասրահի երկու յարկերուն, զմայլանքով դիտելով Ազնիւ Փափագեանի նկարչական երկերը, ըմբռնելով անոր իւրայատուկ ոճը, գեղեցիկի եւ աշխարհի իր ինքնատիպ ընկալումը, գունային եւ գծային սեփական ոճը...որ իր հոգիի ճառագայթումն է մատուցուած մեզի եւ աշխարհին...

Եւ այդ ճառագայթումին մէջ կայ էապէս հայու հոգին, որ գիտէ հայուն վերջն ու տուայտանքը փոխակերպել երգի եւ մեղեդիի, գունագեղ պաստառներէն առկայծող յոյսի եւ լոյսի...

Ջերմօրէն շնորհաւորելով տաղանդաւոր նկարչուհին՝ իր երրորդ անհատական ցուցահանդէսին առիթով, իրեն կը մաղթենք ստեղծագործական նորանոր բռնկումներ, նորանոր արարումներ ի փառս արուեստին ընդհանրապէս եւ հայկական մշակոյթին մասնաւորապէս:

ԵՐԱՆ ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆ

Հարցազրոյց

ՀԱՐՑԱԶՐՈՅՑ ՏԻԱՐ ՄԿՐՏԻՉ ՊՈՒՆՏՈՒՔԵԱՆԻ ՀԵՏ

« Արեւելք» հայրենի լրատուական կայքը հարցազրոյց մը ունեցած է Լիբանանի Կեդրոնական դրամատան նախկին փոխկառավարիչ, ծանօթ տնտեսագետ, տնտեսական բազմաթիւ գիրքերու, ուսումնասիրութիւններու հեղինակ, միջազգային գիտաժողովներու մասնակից, փորձագետ Մկրտիչ Պուլտուքեանի հետ:

Ստորեւ, սոյն հարցազրոյցը իր ամբողջութեամբ կը ներկայացնենք մեր յարգելի ընթերցողներուն:

Հարց. Ֆինանսական տեսանկիւնէ դիտելով, ինչպիսի՞ վնասներ կրած է հայ ժողովուրդը Հայոց Յեղասպանութեան հետեւանքով:

Պատ. Հայ ժողովուրդին կրած վնասները կարելի չէ թուանշաններով գնահատել, ոչ Յեղասպանութեան հետեւանքով վնասները եւ ոչ ալ՝ Յեղասպանութենէն առաջ դարերու ընթացքին կրած կորուստները ` այն օրերէն երբ օսմանցիք տիրեցին Փոքր Ասիոյ հայութեամբ բնակուած տարածաշրջանին:

Բաւական երկար պիտի ըլլայ թուել Ձեր հարցադրած՝ «ինչպիսի՞ վնասներ»ու ցանկը, սակայն դիւրացնելու կամ գաղափար մը կազմելու նպատակով փորձենք միայն տնտեսական դիտանկիւնէն, գլխաւոր կետերու մէջ ներկայացնել «վնասներ» կամ կորուստներ հասկացողութիւնը.

- Հայ սեղանաւորներուն չվերադարձուած փոխառութիւններն ու վարկերը
- Հայ սեղանաւորներուն Գանձային պահեստներու բռնագրաւումը
- Կանխիկ գումարներու, հարստութիւններու, հաստատագիրներու կողոպուտը
- Թանկագին մետաղներ, օտար դրամանիշ եւ արժեթուղթերու իւրացումը
- Ապահովագրական եւ կալուածային արժեթուղթեր
- Ձեռնարկային փաստաթուղթերու եւ արժեգիրերու ոչնչացումը
- Դրամատուներու աւանդներ, վճարագիրեր ու վարկագիրերու անհետացումը
- Վանքեր, եկեղեցիներ, կրթական օճախներ, ամրոց դղեակներ, վաճառատուներ, արհեստանոցներ, առեւտրական եւ արհեստից հաստատութիւններ, բնակարաններ, պալատներ, կալուածներ եւ անոնց հարստութիւններուն ապօրինի տիրացումը
- Թեթեւ եւ ծանր արդիւնաբերական բնագաւառներ ինչպէս՝ բամպակի, ցորենի, գարիի, զանազան արմտիքներու, պտղատեսակներու, գիւղատնտեսական (այգիներ, խաղողի եւ գինիի, արտադրութիւն), անասնաբուժական, արջառ, ազարակներ..... երկար է շարքը... :

Չեմ ուզեր խօսիլ մարդկային կորուստներու ու մատղաշ սերունդներու կորուստին մասին: Ամբողջ ժողովուրդ մը իր արդիւնաբերութեամբ ու տնտեսութեամբ, կալուածներով,, հարստահարուեցաւ, տեղահանուեցաւ Եւ կոտորուեցաւ: Այո հայ ժողովուրդը թալանուած էր դարերու ընթացքին, բայց Յեղասպանութիւնը արմատախիլ դարձուց մեր ժողովուրդը իր հողէն, հարստութիւններէն, կալուածներէն: Ֆիզիքապէս, բարոյապէս, տնտեսապէս ոչնչացնելու ծրագիր մըն էր Յեղասպանութիւնը: Թալանուեցաւ այն ինչ կը պատկանէր հայ ժողովուրդին: Իմ նշումներս աւելի պատկերաւոր գնահատելու համար պիտի թելադրեմ, որ մեր ընթերցասեր հասարակութիւնը կարդայ Դոկտ. Պետրոս Տէր Մաթոսեանի «Հայ Դրամագլուխին ճակատագիրը, Օսմանեան Կայսրութեան Վերջաւորութիւնը» արժէքաւոր ուսումնասիրութիւնը: Այնտեղ շատ յստակ եզրակացութիւն պիտի քաղէք Երիտթուրքերու եւ անոնց յաջորդող Հանրապետականներու ձեռամբ, 1915-1923 տարիներու մէջ ինկած ժամանակամիջոցին, մեր ժողովուրդին ֆիզիքական, տնտեսական, մշակութային ու ընկերային կորուստներուն մասին: Միաժամանակ պիտի թելադրեմ կարդալ « Հայ Սեղանաւորները Օսմանեան Կայսրութեան Մէջ» գիրքս (բազմալէզու հրատարակութիւն մը), որմէ օրինակներ կարելի է գտնել Հայաստանի Ազգային Գրադարանին մէջ:

Հարց. Արդեօք անոնք այսօր վերականգնելի՞ են:

Պատ. Իմ կարծիքով, ներկայիս կարելի չէ վերականգնել հարիւր եւ աւելի տարիներէ յափշտակուած հայ ժողովուրդին հարստութիւնները: Այն կալուածները, որոնց վաւերաթուղթերը գոյութիւն ունին, հաւանական է որ միջազգային ֆինանսական դատարան մը ապահովէ անոնց իրաւունքները: Սակայն լաւ գիտցէք, որ արհեստագիտական կամ արհեստական պատճառներով անպայմանօրէն պիտի սահմանափակուին գործադրութեանց ճանապարհները: Ցարդ տեղեակ չեմ նման դատարանի մը գոյութեան: ՊԵՏՔ Ե ՍՏԵՂԾԵԼ ՉԱՅՆ: Նոյնիսկ եթէ հայցողը շահի իր դատը, պարտական կողմը հատուցելու միջոցները չունենալու պարագային, անհնար պիտի ըլլայ որեւէ բան ձեռք ձգել: Նշեմ նաեւ, որ փաստաբանական ծախսերը նոր բեռ մը պիտի աւելցնեն իրաւունք պահանջողին ուսերուն վրայ:

Հարց. Ձեր կարծիքով, Յեղասպանութեան հետեւանքով յառաջացած ոչ նիւթական վնասը ինչպէ՞ս պէտք է փոխհատուցուի:

Պատ. Յաճախ ոմանք զուգահեռներ կը կատարեն Գերմանիոյ կողմէ Ողջակիզումի ենթարկուած հրեաներու ժառանգորդներուն ստացած փոխհատուցումներուն եւ Հայոց Յեղասպանութեան հետեւանքով մեր ժողովուրդին իրաւունքներուն միջեւ: Այո, երբ զօրաւոր է վնասուող կողմը, զօրաւոր բառին իսկական իմաստով՝ քաղաքական, տնտեսական, քարոզչական ու դիւանագիտական...: Այդ պարագային միայն կարելի պիտի ըլլայ ստանալ փոխհատուցում, պայմանով որ վնաս պատճառողը ունենայ հատուցելու միջոցներ: Սակայն Թրքական պետութիւնը Գերմանիա մը չէ ու չկրնար ըլլալ ապագային:

Գալով հայ ժողովուրդին, չեմ խորհիր, թէ այդ զուգահեռը ի զօրու ըլլայ եւ գործադրուի: Ընթերցողին կը ձգեմ վերլուծելու թէ ինչո՞ւ ...

Հարց. Ֆինանսական եւ գոյքային հատուցում հնարաւոր է Թուրքիոյ ներկայ դեկավարութեան կողմէ: Պատ. Ինչպէս քիչ առաջ նշեցի, այդ մէկը կարելի չէ ներկայիս: Թրքական պետութիւնը բեռնաւորուած է միլիառաւոր գանձային պարտամուրհակներու տակ: Միւս կողմէ, ան ոչ մէկ կերպ յանձնառու կը նկատէ ինքզինք հայ ժողովուրդին

հանդէպ: Ոչ իսկ կ'ուզէ լսել հայութեան պահանջները, ուր մնաց հասողութեան...: Մտադրութիւն չունի այսօր, ոչ ալ կրնայ ունենալ ապագային: Եթէ լաւ ուսումնասիրէք Երկրորդ Համաշխարհային պատերազմէն ետք Թուրքիոյ տնտեսութեան վերականգնումը, պիտի յանգինք այն եզրակացութեան, որ Եւրոպան, Միացեալ Նահանգները, Համաշխարհային Դրամատունը (World Bank), Միջազգային Ելեւմտական Հիմնարկը (IMF) եւ այլ հեղինակաւոր հաստատութիւններ, կառոյցներ, նաեւ մեր հիւսիսի դրացին (նախկին եւ այժմեան իշխանութիւնները) հսկայական օգնութիւններ կատարած են Թուրքիոյ, զանազան ռազմավարական պատճառներով, առանց թուելու զանոնք: Այդ օժանդակութիւնները կը շարունակուին մինչեւ օրս:

Մենք արտերկրի հայերս, Օսմանեան Կայսրութեան կազմակերպած Տեղասպանութեան մնացորդներս եւ ներկայի Հայաստանի Հանրապետութիւնը միասնաբար ինչ ունինք շնորհելու ռազմավարական գետնի վրայ, որպէսզի վերեւ յիշուած պետութիւնները նպաստեն մեր փոքր, առանց ծովի՝ ծիլ հանրապետութեան որուն ընկերատնտեսական արմատներուն մէջ չեն բացակայիր մենաշնորեալները, պետական ունեցուածքի փութացողները, դատաիրաւական խախտումները, կաշառքը ու դրամաշնորհի փոշիացումը: Դժբախտաբար այս տխուր երեւոյթները պատճառ կը դառնան, որ հայրենակերտումի ծառը բարգաւաճելու փոխարէն թերաճ մնայ, տկարանայ եւ օր մըն ալ փտտի: Գալով Հայաստանին կատարուող օժանդակութիւններուն, այն ինչ որ օտար, վերեւ յիշուած պետութիւններ կը նպաստեն հայութեան ու ներկայ հանրապետութեան, ողորմութեան նման բան մըն է եւ մենք տակաւին եկեղեցիներու մէջ կ'երգենք մեր Տէր Ողորմեան: Հարց. Տեղասպանութեան զոհերու ժառանգները ինչպէ՛ս պետք է ստանան իրենց նախնիներուն ժառանգութիւնը:

Պատ. Իմ կարծիքով միայն փաստաթուղթերու առկայութեամբ: Սակայն երկար եւ ծախսալի աշխատանք մը կ'ենթադրէ այս գործընթացը, անշուշտ եթէ իւրաքանչիւր հայորդի այդպիսի քայլի մը որոշէ դիմել: Սակայն, միջազգային ֆինանսական դատարանի մը ստեղծումը Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան (United Nations) հովանաւորութեան տակ, հզօր պետութիւններու գործակցութեամբ, կարելի պիտի ըլլայ հայ եւ այլ ազգերու դատերը բարձրացնել ամպիոն: Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութիւնը իրեն կից ունի այլ կազմակերպութիւններ, ինչպէս Ուտեստեղէնի եւ Հողատնտեսութեան Կազմակերպութիւնը (FAO) Հռոմի մէջ, Միջազգային Զրեական Ատեանը (ICT), Լը Հայի մէջ, Հոլանտա:

Եզրակացնելու համար՝ առարկայականօրէն դիտենք մեր կարելիութիւնները, ծրագրաւորենք ապագայի մեր հեռանկարները, արմատախիլ դարձնելով ընկերատնտեսական վատառողջ պիտերն ու մակաբուծութիւնը, գուրգուրանք եւ պաշտպանենք մեր ներկայի ունեցածը: Այսպէս կը պահանջեն մեր պայմանները այսօր:

ԶՕՐԱԿՈՐ ՊԵՏՈՒԹԻՒՆ ՄԸ՝ ՎԵՐԱԿԱՆԳՆՈՒՄԾ ԱՐԴԻՒՆԱԲԵՐ ՏՆՏԵՍՈՒԹԵԱՄԲ ԵՒ ՈՅԺԵՂ ԲԱՆԱԿՈՎ, ՄԵՐ ՄԻԱԿ ՅՈՅՍՆ Է ՎԵՐԱՏԻՐԱՆԱԼՈՒ ՄԵՐ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐՈՒՄ:

ՄԿՐՏԻՉ ՊՈՒՆՏՈՒԹԵԱՆ

ԱՊՐԻԼ 19, 2017

ՊԵՅՐՈՒԹ

Գրական-Մշակութային

ՓՈՒՆՋ ՍԸ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԻՒՆՆԵՐ՝

ԵՐԱՆ ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆԷՆ

Ես չեմ գիտեր գաղտնիքը խոր
 Երբ բառն ինքը կը դառնայ տող
 Երբ յոյզն միտքիս բառ կը դառնայ
 Երբ բառն ինքը նոր խոհ դառնայ...
 Ոլորապտոյտ մ'է տենդագին

Որ զիս կ'ամենէ իր յորձանքին
 Թեւեր կու տայ արարումի
 Լուսախոյզ նոր հորիզոնի...
 Մերթ բառերը նեղ են անչափ
 Մերթ նոր սլացք միտքիս կու տան
 Մերթ կը դառնան նորի ստեղծիչ
 Չիս զարմացնեն հրաշքով վերին...
 Ուրկէ՛ կու գան ինձ կ'այցելեն
 Վերստեղծեն անօթս նեղ
 Չայն կ'ընդլայնեն, կ'ընդարձակեն
 Տիեզերքին հետ զիս կամարեն...
 Ակնթարթ մը՝ հրաշանման
 Յաւերժութեան լոյս ակնթարթ...Ե.Գ.

 Երգս ըլլար վարար աղբիւր
 Պապակ սիրտին պաղպաջուն ջուր
 Հոսէր, յորդէր գետի նման

Իր ակերէն գեղածիծաղ....

Ծարաւ սիրտին համբոյր դրոշմեր

Ըլլար դարման ցաւոտ սիրտին

Բալասաներ մարդկանց վերքեր

Ամոքեր վիշտն այրող սիրտին...

Երգս ըլլար սպեղանի

Մարդ էակի տառապանքին

Տրէր խաւարն անոր սիրտէն

Լոյսեր վառեր պայծառաշէն....

Երգս հասներ անտէր մարդուն

Սիրտը շոյէր անոր նուաղուն

Կենարար շունչ տար զուարթուն

Դառնար սիրոյ մի տաք համբոյր....

Երգս հասներ բիւր սիրտերուն

Դառնար աղօթք, օրհներգութիւն

Երկնէն իջնող լուսերգութիւն

Սիրտեր միացնող սիրերգութիւն: Ե.Գ.

.....

Թող սերն ըլլայ առկայծուն ճրագ

Կիրքերէն վեր, մարմինէն վեր

Մշտածորան լոյսի նման

Ճառագայթէ մաքրաջինջ սեր...

Յոգւոյն որպէս գանձ բանալի

Թող սերն բանայ դուռը հոգւոյն
Գտնէ ծիածանն այն եօթնագոյն
Որ կամարէ սիրտը սիրտին...

Թող սերն ըլլայ արեւի պէս
Լուսաշառայլ, մշտանուէր
Սիրտի ափերն թող վարարէ
Արեւալոյս արարչանուէր...

Թող ան ըլլայ բնութեան պէս
Որ կը ծաղկի ամէն գարնան
Վեր ելլելով մանրուքներէն
Սիրաբողբոջ, կենսածորան....

Սիրտէն բխի սիրաճառա՛գ
Սիրոյ լոյսով թող ողողէ՛
Ձերթ շողերը արեգական
Նոյնիսկ սիրտը չոր ու անսէր...Ե.Գ.

.....

Ոմանք միայն զիս հասկցան
Սիրտս տեսան մաքրապայծառ
Որ թերթ առ թերթ անապական
Կը բացուէր ջինջ վարդի նման...

Ոիսն ու քէնը օտար մնացին
Անոր մանուկ, նուրբ եղբօտան
Անոնք արմատ չնետեցին
Նոյնիսկ երբ սիրտս վրդովուեցաւ...

Քանի անգամ պատահեցաւ
Որ սիրտս տաք արիւնտոյի
Սլաքներէն իրեն ուղղուած
Հարուածներէն դաժան ու բիրտ...

Սիրտս միշտ ալ ներեց շարունակ
Թոյն չպահեց իր ներսիդին
Մնաց մաքուր, միամիտ նոյնիսկ
Լոյս թելերով էր ան հիւսուած...Ե.Գ.

.....

Տիեզերքն համակ սրտիս մէջ է
Տրոփիւնն անոր արեանս մէջ է
Բիւր բիւր աստղերն՝ հոգիիս կայծ
Արեւ, լուսին՝ սրբազան ջահ
Կենաց ուղիս լուսաւորեն
Հուրհրատեն սիրտս լուսէ
Փայլատակեն կայծեր հրեղէն
Արարման տենդ վառեն իմ մէջ...
Անհունանամ անպարագիծ
Չգամ զարկերակն ողջ տիեզերքին
Լուսայորդ շունչին միաձուլուիմ
Լուսահեղեղ ես տարածուիմ...Ե.Գ.

.....

Շող մը բերկրանք ինձ կ'այցելէ
Ամէն անգամ որ նշոյլ մը յոյս
Կարենամ ես ոգեշնչել
Տառապեային անբարեյոյս...

Երջանկութեան ճառագայթ է
Թէ կարենամ խաւարին մէջ
Թէկուզ մոմի վտիտ լոյսով
Փարատել մութն յուսալքող...

Շատ փնտռեցի, քուն թէ արթուն
Երջանկութի՛նն իմ բաղձալի
Բայց գտայ քեզ լոկ այն պահուն
Երբ բաշխեցի քեզ ուրիշին...Ե.Գ.

.....

Սիրտերը երբ կը խօսին լուռ

Սիրոյ տենդով մը հեշտօրօր

Ինձ կը թուի թէ

Աշխարհ մ'ամբողջ

Ծնունդ կ'առնէ

Սիրագորով ...

Սիրտերը երբ կը միանան

Սիրոյ լոյսով լոկ սրարբած

Ինձ կը թուի թէ

Յաւերժութիւնն

Ծնունդ կ'առնէ

Լուսագորով ...

Սիրտերը երբ տրոփեն միասին

Չերթ մէկ հոգի եւ մէկ մարմին

Ինձ կը թուի թէ

Անբառ աղօթք մ'է

Տիեզերական

Տիեզերահունչ...Ե.Գ.

.....

ՄԱՅՐԵՐՈՒ ՕՐՈՒՄԱՆ ԱՌԹԻԻ

Պահիկ մը գէթ քովդ գայի

Կարօտիս լոյս արահետով

Ըսէի քեզ բառերն այն բորբ

Չորս զլացայ երբ ողջ էիր...

Սիրտս դրած բառերուն մէջ

Շշնջայի սերս անհուն

Բիւրապատկուած բաժանումէդ

Մայր իմ անգին, սէ՛ր անհատնում...

Դուն մեկնեցար բայց հոգիդ լոյս

Ինձ հետ մնաց յաւերժալոյս

Անոր հետ ես միշտ կը զրուցեմ

Մերթ հրճուիմ, մերթ տագնապիմ

Մերթ ծիծաղիմ, մերթ արտասուեմ

Մերթ աղօթեմ լոյս պատկերիդ...

Երբ ամպերը կը կուտակուին

Մառախլապատ ճնշեն հոգիս

Հրեշտակ որպէս կը յայտնուիս

Տրես զանոնք լուսաժպիտ...

Դուն բարեխօս մըն ես անգին

Աստճոյ գահին մօտը կանգնած

Ամէն անգամ որ սայթաքիմ

Կ'ուղղորդես զիս միշտ անվիատ...

Սիրտս քեզի կ'ապաւինի

Հին օրերուս պէս լուսառատ

Չէ՛, բաժնուած չես դուն ինձմէ

Սիրտիս մէջ դուն կ'ապրիս յաւետ...Ե.Գ.

.....

ՄԱՅՐԵՆԻԻՍ

Երբ աղմուկը գոռ կը դադրի

Սիրտիս զարկին հետ մտերմիկ

Քու կանչդ է որ կը լսեմ

Հոգիիս հեւք իմ Մայրենի...

Քեզ հետ, քեզմով ես կը զրուցեմ

Բանամ հոգիս այիք-այիք

Դուն բանալի իմ իսկ սիրտին

Խորհուրդ խորին ու կենաց դեղ...

Որդւոց որդի եւ դարձ դար

Դուն գանձ անգին իմաստութեան

Ճշմարիտին տանող ճամբայ

Խիղճիս ձայնն ես ջինջ ու արդար...

Աղօթքի պէս դուն կը հնչես

Խառնարանին մէջ խելայեղ

Ուր խիղճի կանչն է խեղդուեր

Շահի, հաշուի աղմուկին մէջ...

Մօրս ձայնին պէս հարագատ

Այցի կու գաս ինձ շարունակ

Բառերուդ հետ քաղցրահնչիւն

Աստուած ինքը կը յառնէ Լոյս..Ե.Գ.

.....

Ո՞վ պիտ'հասկնայ խռովքդ տարագիր
Օտար երդիքին տակ անկարեկիր
Որ տուն չի դառնար, հարագատ օճախ
Պապենական տաք շունչով ջերմացած...

Ո՞վ պիտ'խորդգայ տազնապներդ լուռ
Օտար մայթերուն վրայ լարծուն
Ուր կը պտըտցնես հոգիդ շուարուն
Խառնամբոխին մէջ բութ, օտարաշունչ....

Ո՞վ պիտ'ներգգայ կարօտդ այրող
Որ կրակէ շապիկ որպէս կը միայ...
Ցաւդ խածնելով, վիշտդ կլլելով
Պիտ' թափառիս լուռ, թախիծդ շալկած....

Ո՞վ ես դուն, ի՞նչ ես, ո՞վ կը հասկնայ
Օտարը միշտ ալ օտար կը մնայ
Անհաղորդ ցաւիդ, կարօտիդ անմար
Քարսիրտ, անզգամ կը թուի ըլլալ...

Հայրենեաց հողին վրայ հարագատ
Վսեմ շուքին տակ սեգ Արարատին
Կը վերագտնես հոգիդ իսկական
Հաղորդ արմատիդ, անով ամրապինդ: Ե.Գ.

ԱԿՆԹԱՐԹՆԵՐ

Արդարութիւնը սահման չի ճանչնար....Արդարութիւն պիտի պահանջենք բոլորէն, նաեւ ու մանաւանդ՝ մենք մեզմէ, քանզի այնքան անարդարութիւններ կան հայ կեանքէն ներս, որ ապշահար կը մնամ յաճախ, չեմ կրնար նոյնիսկ հաւատալ....երբեմն սիրտս այնքան կը ցաւի, որ պահ մը կ'ուզեմ ամէն ինչէ հրաժարի,

բայց կրնամ սեփական արիւնէս հրաժարիլ....

.....

Բոլոր ժամանակներուն ալ, ճիշդը խօսողը «պատժուեր է»....Եւ կարելոր չէ թէ ի՞նչ տեսակ պատիժ են սահմաներ անոր համար....Եւ հակառակը՝ իշխանութեանց կամ ջոջերուն քծնողն ու համակերպողը «վարձատրուեր է»....կամ պաշտօնով, կամ նիւթականով, կամ պարգեւատրումով....Շատ հազուադէպ է որ վերեւներուն քծնողը գնահատուի ըստ արժանւոյն....Բայց կա՛յ աւելի մեծ գոհունակութիւն, քան արդար խղճի անդորրն ու վարձատրութիւնը....Ես ամէն տեսակ պաշտօն, դիրք եւ պարգեւատրում պիտի չփոխանակեի արդար խիղճին հետ

.....

Դարի հիւանդութիւնն է գուցէ՝ երեւալը աւելի կարելոր է քան ըլլալը....կամ ձեւը աւելի կարելոր է քան խորքը....Այս հիւանդութենէն տառապողները շատ-շատ են, ահա թէ ինչու ներկայ ժամանակը լեցուն է սուտ ու փուտ մարդկանցով, որոնք պաշտօն ունին բայց պարսպ են, որոնք դիրք ունին բայց հոգեպէս սնանկ են, որոնք հոս-հոն կ'երեւին, կը յոխորտան, կը ձեւացնեն որ շատ կարող են, բայց խորքին մէջ մտքով եւ հոգիով այնքան դատարկ են....ցաւալիօրէն:

.....

Դժուարութեան, նեղութեան եւ տագնապի պահերուն, մարդ էակը կարծէք աւելի կը մարդկայնանայ, աւելի խորութեամբ կը զգայ ուրիշին տառապանքը, ցաւը, նեղութիւնը...Միանգամայն ձեւի ու ձեւականութեան դիմակները կրնան վար առնուիլ, սիրտն ու հոգին կը դառնան թափանցիկ....Կը պատռին սուտի ու կեղծիքի շղարշները, որոնցմով կը քողարկուին յաճախ ցոփ ու շուայտ կեանքի բազմատեսակ երեւոյթները, որոնք մարդը մարդէն տարանջատող արհեստական պատուար կը ստեղծեն շարունակ....«Տառապանքին ընդմէջէն ուրախութիւն», ըսած էր մեծ մտածող մը....Կարելի է նաեւ ըսել՝ Տառապանքին ընդմէջէն մարդկայնութիւն....

.....

Եթէ միտքդ ու հոգիդ անկախ չեն, կրնա՞ս ըսել որ անկախ ես....Եթէ միտքդ կաշկանդուած է կարծրատիպերու եւ շրջապատի ուղեղալուացումներու ճնշման տակ, եթէ անկախ մտածողութիւնդ բռնութեան տակն է սպառնողական ընկերութեան քարոզած ու գովազդող «արժէք»ներու կեղծիքին....Եթէ կշռադատ բանականութիւնդ ի գործ չես դնել, տարանջատելու սուտն ու ճշմարիտը....Եթէ իմաստութիւնն ու քաջութիւնը չունիս ըլլալու դուն քեզ, անկախ այլոց կարծիքէն, յայնժամ ինչպէ՞ս կրնաս անկախ ըլլալ...Անկախութիւնը քիչերուն է տրուած, այն սակաւ ընտրեալներուն, որոնք գիտեն ըլլալ, հաւատարիմ ու հարազատ իրենց սեփական բանականութեան եւ հոգիի կանչին....

.....

Ինքնասիրահարուած մարդը չի կրնար տեսնել ուրիշին արժանիքները, լման կ'անտեսէ զանոնք....Ան միայն յղիացած է իր ունեցածով, իր չունեցածը ունեցածի տեղ դնելով, չարժանիքը՝ արժանիքի տեղ....Ինքն է ու ինքը, չկայ իր նմանը, չկայ իրեն պէս արժանաւորը, բարին, վսեմը, իմաստունը....Աւելի լաւ է տգետին հետ գործ ունենալ, որ գիտակից ըլլայ իր տգիտութեան, քան՝ ինքնասիրահարուած մարդուն...

.....

Իրերը իրենց անունով կոչել, եւ գէշ մարդ ըլլալ, թե՛ կոծկել ճշմարտութիւնը եւ լաւ մարդ երեւիլ...Մարդկանց մեծամասնութիւնը կը նախընտրէ երեւոյթները փրկել, իսկ ճշմարտութիւնը կրնայ սպասել իր ժամուն, որ կրնայ չգալ երբեք....Կարելորդ անոնց համար երեւոյթն է, արտաքին կեղեւը, ոչ՝ միջուկը....

.....

Հայրենասիրութենէ կը ճառեն անոնք մանաւանդ, որոնք անխնայ կը կեղեքեն հայրենիքը,, ահագին հարստութիւն կը դիզեն ժողովուրդին կռակէն, մինչ անդին՝ իրենց կեանքը զոհաբերող մարդիկ, չեն բարբառել հայրենասիրութեան մասին, քանզի իրենց գործը խօսուն վկան է իրենց ճշմարիտ հայրենասիրութեան...

.....

Շատ քիչ է պատահել որ մեր իշխանութիւններն ու ղեկավարները ունկնդիր եղել են ժողովուրդի ձայնին, կրցել են զգալ անոր բազկերակը, խորապրիլ անոր հոգիին ելեւէջները, խռովքն ու տագնապը...Անոնք կարծես իրենց փղոսկրեայ աշտարակին մէջ մեկուսացած՝ ապրել են իրենց կեանքով, իրենց մտահոգութիւններով, իրենց իղծերով....Խզուած մեր ժողովուրդի ապրումներէն ու երազներէն....Ժողովուրդ-իշխանութիւն անջրպետը մեր դժբախտութիւններէն մէկն է, եթէ ոչ՝ գլխաւորը...

.....

Շատ քիչեր հասու կը դառնան ճշմարտութեան: Քիչեր կը բարձրաձայնեն զայն: Տակաւին քիչեր կրնան ընդունիլ զայն: Կարծեք ամէն մարդ փախուստ կու տայ ճշմարտութենէն, այնպէս ինչպէս՝ արեւուն ճառագայթներէն, որոնք աչքերդ կ'այրեն, բայց երեւան կը հանեն միաժամանակ ամէն աղտ ու բիծ, ժանգ ու փոշի, որոնք դիզուած կը մսան սեփական մարմնիդ վրայ....Շեշտակի կարենալ նայիլ ճշմարտութեան աչքերուն, ազատագրուիլ կը նշանակէ..., մինչդեռ ինքնախաբեութիւնը ստրկանալ է սոսկ...

.....

Չտեսութիւնը հայ կեանքին մէջ աչք ծակող երեւոյթ է...Ունենա՛ն, ունենա՛ն, աւելի՛ն, աւելի՛ն...Ընչաքաղցութի՛ն, որ յագեցում չունի երբեք...կարծեք մարդու արժեքը կը կայանայ անոր մէջ, որ որքա՛ն շատ բան ունի, որքա՛ն շատ դրամ ունի, որքա՛ն փարթամ կեանք ունի...Իսկ ըլլալը...երկրորդական, երրորդական է, չորրորդական է...Լա՛ւ մարդ է, գիտակի՛ց մարդ է, բարի՞ մարդ է...Վերջ ի վերջոյ հայ հանրութիւնը զայն պիտի դատէ ըսելով. «Բայց ինչի՞ տեր դարձած է որ...» Ահա չափանիշը, որ կը գլխէ կ'անցնի միւս բոլոր որակները՝ բարոյական, բանական, գեղագիտական եւ այլ...

.....

Օ~ արդարութիւն, քու անունով որքա՛ն թշնամանք եւ ատելութիւն կը սերմանեն մարդիկ, որքա՛ն մահ ու աւեր կը սփռեն, եղբայրը կը հանեն եղբօր դէմ, որդին՝ հօր դէմ, երկիրներ քարուքանդ կ'ընեն, սիրտեր կ'ընեն վշտակոծ, սգակիր...պղծելով քեզ շարունակ, ահաբեկելով քեզ շարունակ, բռնաբարելով քեզ շարունակ...Օ~ արդարութիւն, դուն ինքդ կը դառնաս քու հակաբեւեռդ՝ անարդարութիւն...

.....

Պիտի չանտեսել, պիտի չարհամարիել Տիեզերական օրինաչափութիւնները, որոնց մաս կը կազմէ բարոյական օրէնքը ...Պիտի ըմբռնել, փորձել հասկնալ պատճառահետեւանքային կապը, որ առկայ է դէպքերու եւ երեւոյթներու խորը...Դատ կայ, դատաստան կայ...Եթէ ոչ՝ տեսանելի, ապա՝ անպայման, տիեզերական օրէնքներու ետեւան մէջ...Արդարութիւնը միշտ ալ կը յաղթանակէ այս կամ այն ձեւով, երբեմն մեր մահկանացու միտքերուն անհասանելի...

.....

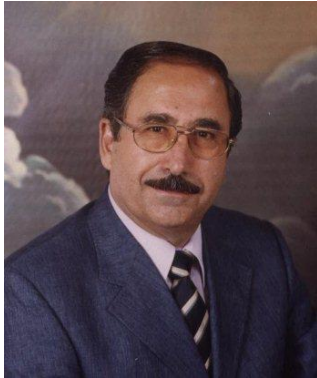
Ո՛վ կը հասկնայ ՍՓԻԲՔ կոչուած իրականութեան ողբերգականութիւնըԵթէ ետեւամբ Յայ ես ու Յայ կը մնաս, եթէ կ'ապրիս քու ժողովուրդիդ ու հայրենիքիդ ճակատագրով, հեռու գտնուիլը հայրենիքէդ այս օրերուն ի մասնաւորի՝ պատիժի նման է, երբ օրերը յոյ են բախտորոշ, անկիւնադարձային իրադարձութիւններով...Կ'ուզես հոն ըլլալ, բաժնել պահ առ պահ անոր ճակատագիրը, ապրիլ լիովին անոր խռովքներն ու յոյզերը, սրտակցի, հոգեկցի...անմիջականօրէն...: Ի զուր չէ, որ հին յոյները Յելլադայի՝ որպէս մեծագոյն պատիժ, յանցագործին կ'աքսորէին իր հայրենիքէն հեռու...Մարդ էակը կրնայ լիարժեք ապրիլ, ըստ ետեւան, իր սեփական հայրենիքին մէջ միայն...

ԵՐԱՆ ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆ

Յօդուածներ

[Հայերը եւ Սուրիոյ տագնապը](#)

[ԿԻՐԱԿՈՍ ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆ](#)

Թուիթթըրի օգտատերերէն մէկը, հաւանաբար բարկութեան մէկ պահուն, գրած էր, թէ յաղթանակէն ետք յեղափոխականները պիտի վտարեն հայերը Սուրիայէն՝ դէպի իրենց նախկին բնակավայրերը, որովհետեւ իրենց հետ չեն գործակցիր: Ան չէ նշած, թէ ո՛ր նկատի ունենալով, որ հայերը Սուրիոյ զաւակներն են, չէ՞ որ անոնք հոս ծնած են, Սուրիա ծնած են նաեւ անոնց հայրերն ու մեծ հայրերը, եւ սերունդէ սերունդ յատկանշուած են իբրեւ այս երկրի հաւատարիմ, ազնիւ քաղաքացիներ:

Արաբ սիւննի մէկ բարեկամս, որ նաեւ ընդդիմադիր է, ընկերական խօսակցութեան մը ընթացքին՝ ակնարկելով, թէ կ'ուզէ ինծի յիշեցնել մոռացութեան տուածս, ըսաւ.

– Ինչո՞ւ դուք՝ հայերդ, այսօր ալեւիններու կողմն էք, հակառակ անոր որ Սեֆերպերիթին, երբ Սուրիա եկաք, սիւննիներն էին, որ ձեզ պատսպարեցին, պաշտպանեցին եւ օգնութեան ձեռք երկարեցին ձեզի:

Այս հարցումը զիս անակնկալի առջեւ չդրաւ, որովհետեւ նախապէս ալ ուրիշներու կողմէ լսած էի նման թիւրիմացութեան մասին: Կը պատասխանեմ.

– Մեր մշակոյթին մէջ տեղ չէ գտած եւ տեղ չունի ալեւիի, սիւննիի, քիւրտի, տիւրզիի կամ այլոց միջեւ խտրականութիւն դնելը, եւ որովհետեւ մեր դժբախտութեան օրերուն սուրիացի ժողովուրդին կեցուածքը մեզի՝ հայերունս հանդէպ, եղած է սուրիական պետութեան եւ կառավարութեան դիրքորոշման անդրադարձը՝ զօրակցութիւն մեզի, ուստի մենք բարոյական պարտք կը զգանք մեր երախտագիտութիւնը յայտնել Սուրիոյ ժողովուրդին, պետութեան եւ կառավարութեան, եւ մենք, որպէս մարմնացում այս արտայայտութեան, Յայաստանի Յանրապետութեան մայրաքաղաք Երեւանի ամենագեղատեսիլ վայրի մը մէջ կանգնեցուցինք յուշակոթող մը, զոր կոչեցինք «Յայ ժողովուրդին կողմէ երախտագիտութեան յուշարձան՝ արաբ ժողովուրդին»:

Արաբ բարեկամիս կ'ըսեմ նաեւ, որ մենք միջամուխ չենք ըլլար եւ չենք միջամտեր մեր ապրած երկրի հարցերուն՝ որեւէ մակարդակի վրայ, բացի դրական, խաղաղութեան եւ կառուցողական մասնակցութենէ. այս իրականութիւնը կ'ընդգրկէ այն բոլոր երկիրները, ուր հաստատուած են հայերը, մեր այս յատկանիշերը ծանօթ են բոլորին: Երանի կարենայի քեզի դրկել «Խորին շնորհակալութիւն արաբներուն» յօդուածս, որ հրապարակուած է «Յայաթ»-ի մէջ, եւ որ յստակօրէն կ'արտացոլացնէ հայ ժողովուրդին տածած սերը՝ հանդէպ արաբ ժողովուրդին: Եթէ կարդացած ըլլայիք այս յօդուածս կը համոզուէիք մեր խօսքի անկեղծութեան եւ ձեզի հանդէպ ունեցած մեր լաւագոյն զգացումներուն: Կը փափաքէի, որ ձեզի հասնէր նաեւ «Յալեպեան լեզուով թուղթին յանձնուած «Տղա՛ք, Աստուծոյ սիրոյն վերջացուցէ՛ք այլեւս» յօդուածս, որուն խորհուրդը կ'ամփոփուի հետեւեալ միտքին մէջ. եթէ պատերազմող կողմերէն մէկը, ուշ կամ կանուխ յաղթէ, ապա այդ յաղթանակէն քաղած շահերը երբեք պիտի չկարենան համապատասխանել անոնց փոխարէն վճարած իր

մարդկային, քաղաքակրթական եւ մատղաշ սերունդներու երազներու կորուստներու պատճառած վնասին, պարզապէս այն պատճառով, որ ինք պարտութեան մատնած պիտի ըլլայ իր եղբայրը, եւ ոչ թէ թշնամին: Երանի կարդացած ըլլայիք նաեւ այլ յօդուածներս, ինչպէս «Սիրելիդ իմ Հայէպ»-ը, յագեցած անկեղծ սիրով ու հաւատարմութեամբ՝ հանդէպ երկրիս, քաղաքիս եւ հանդէպ արաբ դրացիներուս ու ընկերներուս:

Թող ոեւէ մէկը չայպանէ մեզ կամ փորձէ ամբաստանել մեզ շինծու եւ ստոր մեղադրանքներով: Մենք անսխալական չենք եւ չենք յաւակնիր իբրեւ այդպիսին ներկայանալ. մենք այ, ինչպէս դուք, ունինք մեր սխալ կամ ճիշդ արարքները, սակայն իրաւունք ունինք ակնկալելու մեր արաբ եղբայրներէն չխախտել արմատացած աւանդոյթներու սահմանները, չուրանալ մեզի հետ համակեցութեան բարիքները ու ապերախտ չգտնուիլ մեր դրական երկարատեւ գործունեութեան հանդէպ. նկատի ունիմ դիմատետրային այն բազմաթիւ արծագանգ-մեկնաբանութիւններն ու մամուլի մէջ լոյս տեսնող գրգռիչ աժան յօդուածները, որոնք կարծէք թէ կ'աւելան տնտեսական ամեն պայմաններու վատթարացման հետ:

«Օրիանթ» հեռատեսիլի կայանի տնօրէն Ղասսան Ապպուտ, Դիմատետրի իր էջին վրայ տեղադրած «Գաղթ դէպի Սուրիա» ակնարկին մէջ կ'ըսէ. «Երբ գաղթական հայերն ու չերքեզները եկան, արաբ սիւննի ժողովուրդը պատասպարեց եւ պաշտպանեց զանոնք, իր հողէն բաժին հանեց անոնց... այս գաղթականները երախտապարտ չգտնուեցան իրենց պաշտպան երկրին եւ ժողովուրդին հանդէպ...» եւ այլն, եւ այլն...: Յօդուածին մէջ հայերուն ուղղուած գլխաւոր մեղադրանքը, իմ համոզումովս, հետեւեալն է. «Հայերը իրենք զիրենք խելքով աւելի վեր կը դասեն մեզմէ, եւ երբ յեղափոխութիւնը սկիզբ առաւ, անոնք իրենց դրացիներուն դէմ զէնք բարձրացուցին, զինուորագրուեցան եւ մաս կազմեցին ցուցարարները ճգմող ջոկատներուն»:

Որպէս սուրիացի, յարգելով հանդերձ Ղասսան Ապպուտը ու մեկնելով պատասխանելու ազատութեան իրաւունքէն, նաեւ սրբագրելու միտումով՝ ես ինծի կ'արտօնեմ պատասխանել հայերուն ուղղած անոր սխալ մեղադրանքներուն:

Ա. Թէ՛ «Հայերը իրենք զիրենք խելքով գերադաս կը համարեն». այստեղ պէտք է ճշդել, որ հայը իր հայրենիք Արեւմտեան Հայաստանի մէջ աշխատասեր վաճառական էր, բազմաթիւ արհեստներու եւ արդիւնաբերական ձեռնարկներու մէջ վարպետ արհեստաւոր, յատկութիւններ, որոնք գոյութիւն չունէին գոնէ այդ ժամանակաշրջանին օսմանցի թուրքերուն կողմէ բռնագրաւուած եւ ճշուած Սուրիոյ մէջ:

Ղասսան Ապպուտ նաեւ կը թերագնահատէ հայերու բերած մասնակցութիւնը՝ ի նպաստ Սուրիոյ եւ մասնաւորապէս Հայէպի, երբ կ'ըսէ. «Հայերը սովորական մեքենագետներ են եւ կօշկակարներ...». հոս պարզ է եւ ցաւալի, որ ան միտումնաւոր կերպով կ'անգիտանայ ռահվիրայ բժիշկ Ռոպեր Ճէպէճեանի արծանագրած նուաճումները ակնաբուժութեան մէջ, բժիշկ, որ այդ օրերու 42 հազար հիւանդներ բուժած է, նաեւ յայտնաբերած է մանուկներու գեղեցիկ դէմքերը աղաւաղող զգուելի «Հայէպի վերք»-ին պատուաստը, լոյն բժիշկ Ճէպէճեանը 1955 թուականին հիմնած է «Ապու Ալ Ալմա Ալ Մա'արի» կոյրերու օրինակելի դպրոցը եւ այլն:

Ճէպէճեանի նման տասնեակ հայ անձնաւորութիւններ ծնած են Սուրիոյ մէջ, ինչպէս ճանապարհաշինարար եւ հացահատիկներու ամբարներ կառուցող Եագուպեանները, իր

Ժամանակ ամենն արդիական Այթունեան հիւանդանոցի տեր բժշկապետ Ասատուր Այթունեանը, վարպետ ոսկերիչները, վարպետ կաշեգործները, հիւսիսարեւելեան Սուրիոյ՝ Մեքսէլեյի, Ռաս Ու Այնի, Յասաբէի եւ Գամիշլիի հացահատիկի վերաբերեալ գործն ու ընդհանրապէս երկրագործութիւնը զարգացնողները (Նագարեան ընտանիքը օրինակ), եւ այս ամէնը պարզապէս քանի մը օրինակներ են: Թերեւս Ղասսան Ապալուտ դարձեալ տեղեակ չէ, որ Սուրիոյ ֆուլթայոյի հաւաքականի 11 խաղցողներէն հինգը հայեր էին, եւ հայ Յամազասպը իր ժամանակի Մարատոնան էր, եւ թէ անցեալ դարու քառասունականներուն եւ յիսունականներուն հայկական խումբեր՝ ՅՄԸՄ-ը եւ Վասպուրականը քանիցս Սուրիոյ պիտոյեաններ դարձած էին:

Հայերը նաեւ զգալի համեմատութեամբ նպաստած են Սուրիոյ պետական տնտեսութեան, մանաւանդ արդիւնաբերական արհեստներու պարագային. անոնք արդի մեքենաշինական գործիքներ օգտագործողներու առաջիններէն էին. ինչպէս հաստոցներ, քերթիչներ, արդիւնաբերական արհեստներու արտադրիչներ, նաեւ հիւսուածեղէնի եւ բամպակեղէնի արտադրութեան, մետաղագործութեան, երկրագործութեան եւ այլ անհրաժեշտ սարքեր՝ այդպիսով երկրի տնտեսութեան խնայել տալով միլիառաւոր տոլարներ: Արժանի է նշել նաեւ հայերուն ներկայութիւնը սուրիական ընկերային կառոյցի գունապակի բոլոր բնագաւառներուն մէջ՝ արուեստներու, գեղանկարչութեան, երաժշտութեան, թատրոնի, մարմնամարզանքի, գրականութեան, բժշկութեան եւ այլն:

Ակնյայտ է, որ հայերը օժտուած են կարգ մը գովելի յատկանիշերով – անոնց մօտ նկատելի է սերը աշխատանքին հանդէպ, ինչպէս նաեւ նորարարութիւններուն ատակութիւնը, բծախնդրութիւնը. այս յատկանիշերը բնածին առաւելութիւններ չեն, այլ աշխատանքով եւ տքնութեամբ շահուած ձեռքբերումներ, անհրաժեշտութեան ծնունդ: Կարծէ յիշել, որ պատմականօրէն յայտնի է այն, թէ առհասարակ փոքրամասնութիւնները իրենց շրջապատէն կը զատորոշուին որոշ իւրայատկութիւններով, որոնք ձեւով մը կը միացնեն անոնց անդամները եւ կ'ապահովեն անոնց գոյապահպանումը:

Իսկ ինչ կը վերաբերի հայերու զէնք վերցնելուն, ապա ըսենք, որ այս պարագան երկսայրի է. եթէ խօսքը կը վերաբերի սիոնականութեան դէմ Սուրիոյ բանակին կողմէ մղուած բոլոր պատերազմներուն մէջ հայ կամաւորներու եւ պարտադիր զինուորներու զէնք կրելուն, ապա այդ ճշմարտութիւն է, իսկ եթէ ըսել կ'ուզուի, թէ հայերը իրենց դրացիներուն դէմ զէնք բարձրացուցած են, ապա այդ բացարձակ, ակներեւ նենգ եւ անհիմն զրպարտութիւն մըն է, եւ եթէ այսօրուան տիրող պայմաններուն մէջ ո՛նէ է հայու մօտ զէնք գտնուի ապա այդ միայն ու միայն ինքնապաշտպանութեան, իր պատիւին տէր կանգնելու, հօրենական եւ պապենական դարերով վաստակած նիւթական ու բարոյական ժառանգութիւններուն եւ արժէքներուն փրկութեան համար է, եւ այս մեր օրինաւոր իրաւունքն է, որուն համար մեղադրելի կամ այպանելի չենք եւ չենք կրնար ըլլալ:

Քուէլթ

«Հայաթ» 20 նոյեմբեր 2016

Թարգմանեց՝ ՄԱՆՈՒԷԼ ԲԵՇԻՇԵԱՆ

Տեսակէտ

Ո՞ՒՐ ՊԻՏԻ ՀԱՍՑՆԵՆ ՑԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԵԱՆ «ՃԱՆԱՉՈՒՄ»ՆԵՐԸ

Յ. Պալեան

Հայաստան եւ սփիւռք(ներ) կը կայացուին խորհրդածողովներ, կը տեղադրուին խաչքարեր, կը գումարենք ցոյց-տողանցքները, հրատարակութիւնները, ասդին-անդին եղած «ճանաչումներ»ը, պետութիւններէն վերջ քաղաքապետութիւնները, եւ անոնց առթած գոհունակութեան գինովութեամբ, կարծէք մարդիկ հետզհետէ կը հաշտուին «կատարուած իրողութեան» հետ:

Կարծէք յիշեցումները կը սահմանափակուին «ցուցադրական»ի մէջ, Հայաստան կ'ըսեն «շառւ», որ մեր գիտցած show-ն է:

Այս բոլորը խորքային քաղաքական զբաղում է, թէ «համայնքային երեւելիութեան» որոնում, դեռ հայրենահանուած համայնքներու պարագային հասկնալի, «հայրենալքածներու համայնքներ»ու պարագային ի՞նչ ազգային քաղաքական հեռանկար կարելի է ենթադրել:

Հայաստան ամբողջական, տնտեսական աճման եւ բարօրութեան հեռանկարներով, միտուած եղած է, եւ է, «բարի դրացիական» յարաբերութիւններու մշակման, ակնկալելով որ վերջ կը տրուի շրջափակման:

Սփիւռք(ներ)ը ինքնահաստատման համար ցեղասպանութեան «ճանաչում»ներ կը հետապնդէ, ներազգային եւ միջազգային հրապարակի վրայ: Ազգային իրաւ յանձնառութիւններէ,- ինքնութեան պահպանում եւ հայրենատիրութիւն,- խուսափումի եղանակ մը, կրկնութեան վարժութիւն, տեղքայ, ինքնախաբեութեան համար կը խօսուի «հզօր սփիւռք»ի մասին:

Հզօրութիւն՝ ի՞նչ ընելու, ո՞ր ծրագրի իրականացման եւ ո՞ւր հասնելու համար:

Աղմուկի խորքի պաստառը պաշտօնապէս ջայտարարուող «յաւերժական սփիւռք»ն է: Յանձնառութեամբ չենք խօսիր «հայրենահանում-ցեղասպանութեան» տրուելիք ազգային-քաղաքական պատասխանի մասին, որ կախում չունի արտաքին ուժերէն, այլ՝ մեզմէ, ըլլանք անհատներ թէ կազմակերպութիւններ:

Այդ պատասխանը հայրենատիրութիւնն է, զոր պետք չէ շփոթել բարեսիրութիւն-օգնութեան կամ հայրենասիրական-զբօսաշրջութեան հետ:

Այնքան հեռացած ենք հայրենատիրական վերաբերումէ:

Խորհրդածողովի մը ընթացքին, կազմակերպութեան մը ներկայացուցիչը, սփիւռք(ներ)ի երիտասարդներու Հայաստան վերադարձը եւ հոն նախաձեռնութիւններ ունենալու կարելիութիւնը դիւրացնելու համար, առաջարկեց, որ անոնք զերծ կացուցուին զինուորական ծառայութենէ:

Առաջարկը մեզ պետք է մղէ մտածելու, նոյնիսկ լաւագոյններու պարագային, ազգային-քաղաքական խորքի եւ որակի մասին, առանց որոնց հայրենիքը կը վերածուի «սիւփերմարքէթ»ի կամ «սիլիքոն վելլի»ի:

Ինչ որ լսեցի այդ խորհրդածողովին, սփիւռքներու հոգեկան նահանջի արտայայտութիւնն է: Միակը չէ:

Այդ նահանջի արտայայտութիւնն է հայկական վարժարաններու փակումը: Հաստատումին պետք է ընկերացնել «հզօր սփիւռք»ի անկարողութիւնը իր դպրոցներուն տէր կանգնելու: Յաճախ կը կրկնեմ, որ նորիս սերունդի չնչին տոկոսը միայն կը գտնուի հայկական վարժարանի մէջ: Այս վիճակագրութիւնը պետք է ընել յուզիչ «հզօր սփիւռք»ի մասին երբ կը խօսինք:

Քաղաքական դէմքեր, նախարարներ եւ նախագահներ, երբ ներկայ կ'ըլլան ցեղասպանութեան ոգեկոչման նախաձեռնութիւններու, կը պատահի՞ որ անոնցմէ նահանջուի «հայկական հարց»ին միջազգայնացումը, այնպէս ինչպէս որ ան կար ժԹ դարուն եւ Ի դարուն սկիզբը:

Հայաստանի պետութիւնը եւս, իր կարգին, մշակուած քաղաքականութիւն ունի՞ «հայկական հարց»ի միջազգայնացման համար:

Այդ միջազգայնացումն է որ պիտի բանայ դուռը բանակցութիւններու, պատմական սխալներու սրբագրութեան համար:

Պատմական սխալներ՝ որոնցմէ տուժողը միայն հայութիւնը չէ եղած: Իսկ կը պատահի՞ որ նախաձեռնութիւններ ըլլան տուժողներու միացեալ ճակատ կազմելու:

«Ոգեկոչում»ներու եւ «ճանաչում»ներու ծեսերը դեռ յիշողներուն միախարական պարգեւ են, բայց ոչ իրաւունքի վերականգնում:

Այդ ծեսերը կը ծառայեն ներքին սպառման եւ հզօրութեան խաբկանք կը ստեղծեն:

Եթէ ուժերու լարումով չմիջազգայնացուի «հայկական հարց»ը, նոյն ծեսերը պիտի շարունակուին գումարուող ամեակներու ընթացքին:

Ինչպէ՞ս:

Խորհրդածողով մը ինչո՞ւ օրակարգ պիտի չդարձնէ «հայկական հարց»ի եւ բախտակից «տուժածներ»ու հարցը:

Ապրիլ 24-ին, հանդիսաւոր ոգեկոչման մը ընթացքին, բանախօսներու քառեակի մը ունկնդիրն էի:

Ես ինծի հարց տուի, թէ օտար եւ հայ խօսողները ի՞նչ ըսին որ ըսուած չըլլար: Աստ եւ անդ: Կարծեք «հոլակրամ»ներով հանդէսներ էին:

Ի վերջոյ «հայկական հարց»ը շարական կամ «նէյնիմ» չէ: Ան քաղաքական ներկայութեամբ եւ արձանագրուած յաջողութեամբ կամ ձախողութեամբ ինքզինք պետք է հաստատէ, հաստատէր:

Ծեսերը ոչ յաջողութիւն են եւ ոչ ձախողութիւն:

Տեսակէտ

«Ինչո՞ւ Ամերիկեան Դեսպանատնների Երկրորդ Մեծագոյնը՝ Երեւանում»

Գ. ՏԷՐՏԷՐԵԱՆ

Այս հարցումին՝ արդեօք կրնա՞յ հանդարտ խղճով ճիշդ բացատրութիւնը տալ, Հայաստանի Բ. Նախագահ Ռոպերթ Զոչարեանը, որ ոչ միայն հաւանութիւն տուաւ այս մեծութեամբ դեսպանատան մը կառուցումին, փոքրիկ Հայաստանի հողին վրայ, այլեւ ինք անձամբ, 2005 թուի մայիսին, կտրեց ասոր բացումի հանդիսութեան ժապաւենը: Թող ոչ ոք կարծէ, թէ ան հանդարտ խղճով ճիշդ բացատրութիւնը չի կրնար տալ այս

սիրտ ճենճերող հարցումին, երբ հանդարտ խղճով յայտարարած էր, թէ Հայաստան հողային ոչ մէկ պահանջ ունի Թուրքիայէն... յայտարարութիւնը, որ կը բխի իր հակառակուսի տեսլական արեւելումէն, որուն կառչեցան ի վնաս Հայաստանի, իրերայաջորդ երեք Նախագահները հաւասարապէս՝ պահպանելու համար իրենց վայրի դրամատիրական օլիկարխիկ համակարգը...: (Ի դէպ՝ այս արեւելումին պատճառով է, որ արաբ երախտիքի յուշակոթողը մերժուեցաւ կառուցել երեւանեան լիճին մօտ... ուր կառուցուած է ամերիկեան դեսպանատուն կոչուած... ամիոցը եւ գաղտնի ռազմախարիսխը... եւ ցարդ չարտօնուեցաւ կայացնել այս յուշակոթողի բացման հանդիսութիւնը):

Ամերիկացի գրող Չալմըզ ճոնսըն իր կտրողային հատորին մէջ մանրամասնօրէն կը յիշէ Միացեալ Նահանգներու կայսրութեան աշխարհատարած ռազմախարիսխներն ու ռազմախարիսխներու համազօր դեսպանատուները, որոնց մեծագոյնը կառուցուած է Պաղտատի մէջ, որուն տարածքը հաւասար է Վատիկանի պետութեան տարածքին..., իսկ երկրորդ մեծագոյնը՝ Երեւանի մէջ, ինը հեկտար տարածքով... եւ՝ փոքր երկիրներու շարքին, Նաեւ՝ Մակեդոնիոյ եւ Լոյսիսկ ինքնահռչակ Քոսովոյի մէջ...

Չալմըզ ճոնսըն փոքր Հայաստանի մէջ ամերիկեան երկրորդ մեծագոյն (աշխարհի) դեսպանատան կառուցումը դժուար հասկնալի գտնելով՝ Նախագահ Թրումբի Ազգ. ապահովութեան խորհուրդի Նախագահ Տենիլը Յէյնըրի դիմած է՝ լուսաբանութեան համար: Այս վերջինը տուած է հետեւեալ բացատրութիւնը. «Միացեալ Նահանգներու համար շատ մեծ կարեւորութիւն կը ներկայացնէ Հայաստանը, գտնուելով՝ Թուրքիոյ, Վրաստանի, Ազրայճանի եւ Իրանի կեդրոնը, բայց եւ այնպէս ռազմական ու տնտեսական դաշնակիցն է Ռուսիոյ, իսկ Միացեալ Նահանգներու արտաքին քաղաքականութեան շատ լուրջ ուշադրութիւնը կեդրոնացած է այս հինգ երկիրներու տարածաշրջանին վրայ, զոր կ'ուզէ հեռացնել Ռուսիոյ ազդեցութենէն, ինչպէս որ կ'ուզէ ամեն գնով արգելք հանդիսանալ Գերմանիա-Ռուսիա ամեն մերձեցումի՝ ռազմավարական հիմնական նպատակ ունենալով արգիլել Ռուսիոյ հզօրացումը Եւրասիոյ եւ Միջերկրականի մէջ...»:

Տենիլը Յէյնըրի այս բացատրութիւնը լաւագոյնս կը լուսաբանէ յիշեալ տարածաշրջանի վերջին տասնամեակի անցքերն ու պատերազմները, որոնք արտայայտութիւնն են Միացեալ Նահանգներ-Ռուսիա շահերու բախումին, Միացեալ Նահանգներ փոխանորդներու միջոցով, իսկ Ռուսիա՝ ի վերջոյ ուղղակի միջամտութեամբ... որ Միացեալ Նահանգներ եւս ուղղակիօրէն ներքաշեց Սուրիոյ դէմ մղուող պատերազմին մէջ:

Ռ. Զոչարեանի այս հակառակուսի տեսլական արեւելումը կը հակասէ Հայաստանի ռազմավարական շահերուն, որուն հարկ է անյապաղ վերջ մը դնել՝ Հայաստանը ազատագրելով օլիկարխիսներու մենատիրութենէն, համահայկական միաբան

գործակցութեամբ վերջ դնելով ներկայի վայրի դրամատիրական շուկայիկ ու տուարապաշտ համակարգին՝ ազգային ընդհանրական շահերը գերադասելով օլիգարխներու մասնաւոր շահերէն...

Մեծն Միքայէլ Նալպանդեան կտակած է հետեւեալ ճշմարտութիւնը. «Ազգային շինութիւնը բնական կերպով պետք է յառաջանայ վարէն՝ հիմքէն: Այդ հիմքը հասարակ ժողովուրդն է: Զասարակ ժողովուրդէն կը կազմուի ազգութեան մեքենան: Լուսաւոր մարդիկ կրնան եւ պարտաւոր են միայն ուղղութիւն, զարկ եւ ընթացք տալ այդ մեքենային: Այս ճշմարտութիւնը ուրացողը ուրացող է ազգութեան: Ազգին բարոյական հաշտութիւնը կը կատարուի ամբողջ ազգին ձեռքով: Չի անհիմն բան է մասնաւորի երջանկութիւն՝ առանց ընդհանուր հասարակաց երջանկութեան...»:

Նալպանտեանի այս կտակին գլխաւոր կէտերն են՝

- 1.- Ազգակերտումի շօշափելի մեքենան հասարակ ժողովուրդին ամբողջութիւնն է:
- 2.- Մտաւորականութիւնը կրնայ եւ պարտաւոր է միայն ուղղութիւն, զարկ եւ ընթացք տալ ազգակերտումի մեքենային, որ հասարակ ժողովուրդին ամբողջութիւնն է:
- 3.- Մասնաւոր խմբակի մը բարօրութիւն-երջանկութիւնը, առանց ընդհանուրի հասարակաց բարօրութիւն-երջանկութեան, ԶԻՍՔ ՉՈՒՆԻ:

Արդարեւ՝

Զայ ժողովուրդի ազգակերտումը կը պահանջէ համահայկականութեան ոգին:

Զայ մտաւորականութիւնը կրնայ եւ պարտաւոր է ուղղութիւն, զարկ եւ ընթացք տալ համահայկականութեան:

Զայ ժողովուրդի փոքրամասնութեան բարօրութիւն-երջանկութիւնը կ'արգելակէ մեծամասնութեան, եւ հետեւաբար, ընդհանրական՝ համահայկական երջանկութիւնը եւ բարօրութիւնը...

Զետեւաբար ազգային ազատագրութիւնը եւ ընկերային արդարութիւն-ազատագրութիւնը միեւնոյն ազգէն միեւնոյն պայքարը կը պահանջեն: Ազգայինը՝ օտար լուծէն եւ գրաւումէն: Ընկերայինը՝ շահագործող փոքրամասնութեան բռնատիրութենէն: Եւ այս երկու ճակատներու վրայ պայքարը կը տանի միայն հասարակ ժողովուրդը, որ ազգին մեծամասնութիւնը կը հանդիսանայ:

Ժամանակ մը, պատմական գիտութիւններու դոկտոր մէկ բարեկամն Նախապաշարումը ունէր կարծելու, թէ ընկերային արդարութեան համար պայքարը կը հակասէր ազգային ազատագրութեան պայքարին, եւ վերապահութիւն ունէր խորհրդահայ համակարգին հանդէպ, բայց այսօր, տեսնելով Զայաստանի վայրի դրամատիրական համակարգին «բարիք»-ները՝ ի հեճուկս մեր ազգային գերագոյն շահերուն, ազատագրուեցաւ իր երէկի Նախապաշարումէն եւ հրապարակաւ գրեց իր հետեւեալ նոր համոզումը. «Մէկ խօսքով, կը հաւատամ, որ ընկերային արդարութեան համար պայքարը ոչ թէ չի հակասեր վասն հայրենիքի ազատագրութեան պայքարին, այլ անոնք սիւսմական երկուորեակի նման համագոյ են...»:

Ան իր այս նոր համոզումը յայտնած էր՝ կարդալով մեր մէկ գրութիւնը եւ բացատրելով հետեւեալը. «Մեր Գասպար Տերտերեան շատ ճիշդ կերպով կը դնէ մեր գերխնդիրը՝ մեր գրաւուած իրաւունքներուն ճանաչումը եւ ոչ թէ Ցեղասպանութեան ճանաչումը կամ գոյքային ու դրամական հատուցումը... Իսկ Հայաստանի Հանրապետութեան ազատագրումը հարստապետական համակարգին՝ ԹԹՈՒԱԾԻՆԻ ՆՄԱՆ ԱՆՅՐԱԺԵՇՏՈՒԹԻՒՆ դարձած է... Անգամ մը եւս՝ ջերմագին ողջոյններս այս գրութեան հեղինակին: Պատրաստ եմ գործնական մասնակցութիւն բերելու առաջ քաշուած խնդիրներուն լուծման»: Ակնարկուած խնդիրներն ալ կը վերաբերին՝ Տարագիր Արեւմտահայութեան Համասփիւռքեան Քոնկրետին (ՏԱՅՔ):

Դոկտոր բարեկամս իրաւացի չէ՞ երբ կը գրէ, որ թթուածիւնի նման անհրաժեշտութիւն դարձած է Հայաստանի Հանրապետութեան ազատագրումը այս համակարգէն, որ թոյլատու կ'ըլլայ Երեւանի սիրտին վրայ կառուցումին՝ Միացեալ Նահանգներու կայսերական ծրագիրներուն մաս կազմող այս գաղտնի ռազմախարհսիսին ու ամրոցին, հետեւելով արեւմտաթրքական, հակառուս արեւելումին, երբ Հայաստանի բնական դաշնակիցն է Ռուսաստանը, իսկ Միացեալ Նահանգները հզօր դաշնակիցը՝ Թուրքիոյ... եւ երբ Ռուսաստանի եւ Հայաստանի աշխարհաքաղաքական ու ռազմավարական շահերը կը համընկնին փանթուրքիզմի դէպի Արեւելք ծաւալելու կայսերապաշտական վտանգին դէմ... մինչ Հայաստան կը գտնուի Թուրքիոյ եւ Ազրայէճանի արքանին մէջ:

Ներկայի առաջնահերթ հրամայականն է համահայկական գերխնդիրը՝ Հայաստանի ազատագրումը դրամատիրական համակարգէն:

Պէյրուք 26 մարտ 2017

ՔԱՌԵԱԿՆԵՐ

ՔԱՌԵԱԿՆԵՐ ԿԱՍ ՔԱՌԱՏՈՂԵՐ

Թէ որ գրողը վախկոտ ըլլայ
Եւ դողողայ իր բառերուն
Լաւ է կոտորէ իր գրիչը բուրձ
Չի չէ ճշմարտի քարտուղար...

.....

Երջանկութիւնը կը լճանայ
Եթէ չունի ան տառապանք
Երջանկութեան կարօտը վառ
Չայն բորբոքէ ինչպէս կրակ...

.....

Լուսաւորը անսպառ է
Բարութիւնը չունի սահման
Լոյսն անոնց յաւիտեան է
Մինչ չարիքը կը մահանայ...

.....

Մարդը միշտ ալ մեն-մենակ է
Տառապանքին, խոր ցաւին մէջ
Մինչ շատ մարդիկ կը յայտնուին
Ուրախութեան մէջ խնդագին...

.....

Ընկերներ շատ եկան, անցան
Բայց պահերուս խոր տխրութեան
Երբ փնտռեցի ես անձկագին
Մէկը չկար որ լսէր զիս..

.....

Թէ չցաւիս, կրնամ բուժել

Թէ չգթաս, կրնամ օգնել

Թէ որ չզգաս, կրնամ ներել

Թէ չներես, կրնամ սիրել...

.....

Մարդ կայ միշտ լոյս կը ճառագէ

Լոյսին հետ յոյս կը ներշնչէ

Դեղ ու դարման կ'ըլլայ վերջին

Լուսատու աստղ՝ մոլորեալին...

.....

Թէ չվառիս, ինչպէ՛ս լոյս տաս

Թէ չհատնիս, ինչպէ՛ս շունչ տաս

Թէ չտքնիս, ինչպէ՛ս հաց տաս

Թէ չխաչուիս, ինչպէ՛ս կեանք տաս...

.....

Սիրտը դիւրին կը փշրուի

Ինչպէս սափոր մը դիւրաբէկ

Թէ քնքռութեամբ դուն չվարուիս

Կը կտորի ան անդարծօրէն...

.....

Բառդ եթէ անկեղծ չըլլայ

Գովքդ եթէ քծիւք ըլլայ

Լաւ է լռես, քան թէ խօսիս

Չի կը դառնաս ծիծաղելի...

.....

Թէ հոգւոյն մէջ երազ չըլլար

Չափուած-ծելուած կեանք մը ըլլար

Հոգին թռիչք պիտ' չունենար

Չորս պատի մէջ բանտուած մնար..

.....

Հոգիս նոյնն է, ան չէ փոխուեր

Պայծառափայլ, հուր ու բոց է

Տարիք-մարիք ի՞նչ կապ ունի

Երբ հոգիդ միշտ կը հուրհրատի..

.....

Հանելուկ է կեանքը համակ, պատասխաններ կը փնտռենք յար,

Ամեն մէկս իրեն համար, սակայն երբեք չենք գոհանար

Պատասխանն այդ կա՞յ թե՞ չկայ, գուցէ կեանքին այք չփակած

Յայտնուի ան արեւափառ, բայց արդէն ուշ, երբ մենք չկանք:

.....

Հանապազօր հաց մը եղար

Օդի, ջուրի պէս կենսական

Գի՛ր սիրելի, քեզմով ճանչցայ

Ես զիս, մարդն, աշխարհն համակ..

.....

Մենութեանս խոր պահերուն

Մարդուն համար ես խոկացի

Խորխորատներն իջայ հոգւոյս

Իմաստութեան ծաղիկն քաղելու...

.....

Հովին բերածը քամին կը տանի

Իսկական արժէք ալ չունենար

Հալալ քրտինքով ձեռքբերուածն

Կ'ըլլայ լիարժէք ճաշակելի..

.....

Ապրիլը սոսկ ապրիլ մը չէ

Ուտել-խմել, սնանիլ չէ

Պատուով ապրիլ կամ մեռնիլն է

Որ կ'ընծայէ մարդը մեծ....

ԵՐԱՆ ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆ